

TUUSNIEMEN JOULU

1989

Tuusniemen Joulu

SISÄLTÖ

Lukijalle	1
Tuusniemen LC 25 vuotta, Pekka Mikkonen	2
Joululahjat ajoissa, Aune Kettunen	3
Piku, Aino Korhonen	4
Riistan talvinen ruokapöytä, Marti Rissanen	6
Syntymäpäivät, Topi Saavalainen	7
Kun Tuusniemen kirkkoa rakennettiin 120 vuotta sitten, Aimo Junkkari	8
Keiju	12
Joulun mentyä, EE	13
Satelliitti, Marja-Leena Lempinen	14
Hauska mies haudan takaa, Raija Pohjolainen	16
Runoja	19
Joulumuistoja 20 vuoden takaa, Eino Juutilainen	20
Meijän Antti, Liisa Pajulahti	22
Joulukortteja	24
Historiikki Juojärven hukkumisonnettomuudesta, Elina Junkkari	26
Ylioppilasaine, Mervi Hakkarainen	29
Kuusenkello	30
Tanskan matka	31
Matkakertomus Kanadasta, Outi Jahkonen	32
Kulkunen helähti, Yrjö Pitkänen	34

TOIMITUSKUNTA

Aino Korhonen, päätoimittaja
Valto Holopainen
Marja-Leena Mäkelä
Raija Pohjolainen
Elina Junkkari
Pirkko Juntunen
Anna-Liisa Happonen
Pauli Räsänen
Seppo Hallman
Sinikka Hakkarainen

KUVITUS

Tuovi Tiitinen
Antti, Raija, Minna ja Pekka Pohjolainen

TAITTO

Marja-Leena Mäkelä
Raija Pohjolainen
Sinikka Hakkarainen

ILMOITUSMYYNTI

Olavi Hakkarainen
Kari Puustinen
Ahti Varis

JULKAISIJAT

Tuusniemen Lions Club
Tuusniemen Kotiseutuyhdistys

Lukijalle

Kädessäsi on Tuusniemen ensimmäinen joululehti. Monen vuoden ja vuosikymmenenkin haave on nyt toteutunut. Kiitokset siitä saavat pitäjässämme toimivat, aina hyvin tempauksiin innostuvat Tuusniemen Kotiseutuyhdistys ja Tuusniemen Lions Club. Ilman näitten yhdistysten tukea ei olisi uskallettu joululehtiyritykseen ryhtyä.

Näinkin mittavan julkaisun aikaansaaminen on monen kynäilijän, entisen ja nykyisen tuusniemeläisen, ansiota. Lämpimät kiitokset heille! Kirjoitelmia on vielä seuraavaankin joululehteen.

"Tuusniemen Joulu", joka on ikioma lehtemme, antaa hyvää tietoa kotiseutumme historiasta, kertoen meille myös entisaikojen joulun vietosta ja monesta nykyajan tapahtumasta. Mutta ennen kaikkea se tahtoo olla sellainen joululehti, jota lukiessamme voimme unohtaa turhat kiireet ja rauhoittua oikeaan joulunviettoon.

*Toivotamme hyvää joulua ja
onnellista uutta vuotta
Toimituskunta*

LC-Tuusniemi 25 vuotta

Leijonilla on monta tapaa kerätä rahaa toimintaansa. Tuusniemen Lomakodilla riihenpurkutalkoiden lepotauolla Kari Puustinen (vas.), Raimo Pääkkönen, Olli Miettinen ja Teuvo Voutilainen.

Vuosi 1989 oli Tuusniemen Lions Klubilla vilkasta toiminnan aikaa. Monien toimintojen lisäksi pidettiin 25-vuotisjuhla yleisötilaisuutena yläasteen salissa.

Klubin presidentti Pekka Mikkonen käsittelee tervehdyspuheessaan mm. muutoksia tuusniemeläisessä kuntakuvassa viimeisten 25 vuoden aikana.

Vuonna 1964 elettiin Tuusniemellä hiljaista jälleerakentamisen aikaa, mitään mullistavaa ei ollut vielä näköpiirissä. Vaikka rahaa oli silloin vähän, niin työtä oli paljon. Maaseudun miehet olivat metsätöissä — hevonen metsässä oli vielä yleinen näky. Paakkilan kaivos tupsutti kivipölyä kaikessa rauhassa. Autoja ja traktoreita oli vielä vähän. Tuusniemen meijeri otti paljon maitoa vastaan ja sen tekemä voi oli hyvässä maineessa.

Vanhusten taloja ei vielä ollut, ihmiset asuivat kylillä niin kauan kuin vähänkin pystyivät. Vanhainkoti oli vielä Pakkasalon saarella, jossa se oli ollut jo sata vuotta.

Tuusniemellä ei ollut yhtään ravintolaa, eikä hotelleja.

Ihmiset silloin olivat vielä omatoimisempia, kunnalla ja sen toiminnalla oli vielä huomattavasti vähäisempi merkitys ihmisten jokapäiväiseen elämään.

Silloin ei tiedetty vielä mitään elinkeinojen eikä matkailun kehittämistä, ei tiedetty mitään öljykriiseistä.

Kaikkein uskomattominta olisi ollut tieto maatalouden ylituotannosta. Puhumattakaan Euroopan yhdenytymisestä.

Näitä asioita ajatella menettävät vuodet merkityksensä ja maailman muuttuminen tulee voimakkaasti mieleen.

Alkaa tuntua siltä, että Tuusniemen Lions Klubi on ollut ainoa, mikä on pysynyt paikoillaan, se ei ole tainnut paljonkaan muuttua perustamisensa jälkeen.

Alusta alkaen olemme toimittaneet veroäyri-luetteloa, joka nyt on sitten lailla kielletty. Olemme kokoon-tuneet säännöllisesti kuukausikokouksiin, hallituksen ja toimikunnan kokouksiin.

Olemme järjestäneet jäänlähtöveikkauksia, vahtineet pimeässä kevätyössä jäiden lähtöä ja saaneet kansalta sapiskaa väärästä jäänlähtöajasta.

Olemme julkaisseet palveluhakemistoja, kaikkine väärine tietoineen ja puuttuvine puhelinnumeroineen.

Olemme omasta mielestämme tehneet hyvää työtä avustamalla köyhiä ja muitakin vähäosaisia. Olemme osallistuneet viljan keräykseen ja punaisten sulkien myyntiin. Mikä merkitys tällä kaikella on ollut, sitä voisimme pohtia näin juhluvuotena. Jätetään nyt kuitenkin pohtiminen ja annetaan ajatuksen lentää...

Monet miehet ovat liittyneet klubin jäseniksi, monet ovat odottaneet turhaan kutsua. Monet ovat eronneet, tai muuttaneet pois. Kuitenkin ylivoimaisesti suurin on se veljesjoukko, joka on pysynyt uskollisena järjestölle.

Niinkuin meitä vanhemmat miehet ovat rintamalla oppineet, ettei kaveria saa jättää, niin mekin haluamme, ettei kukaan meitä jättäisi.

Näin juhluvuonna voimmekin myös luoda katsauksen tulevaisuuteen — kiinnostaako tällainen toiminta tulevaisuuden ihmisiä? Ei varmaankaan, ellemme pysty uudistamaan järjestöä kullekin ajalle sopivaksi. Haluamme ja tarvitsemme tukea toisiltamme ja ympäristöltämme. Haluamme olla yhteistoiminnassa kaikkien ihmisten kanssa.

Pekka Mikkonen

Joululahjat ajoissa

Ostakaa joululahjat ajoissa, otsikoivat liikkeiden mainokset marraskuulla.

Mitäpä niistä viimetippaan heittää, kokemuskin on vuosikausia opettanut, etteivät ne pienten maaseutumyymälöiden valikoimat ja palvelu suosi hidasta pikkurahalla ostajaa joulun aluspäivinä. Ja kun ajoittaa ostoksiaan pidemmälle ajalle, ei lahjoihin käytetty summa tunnu niin suurelta kuin jos kaikki ostaisi kerralla. Alennustarjouksiakin pystyy käyttämään enemmän, kun alkaa ajoissa.

Ostin alennuslankoja ja neuloin lapasia ja saapassukkia lapsille ja lapsenlapsille, ostin vähän kullekin, laitoin joulupaperiin ja kätkin komeron ylähyllylle vieraslakanoiden taakse, etteivät joulusalaisuudet paljastuisi lasten tekemillä sunnuntaivierailuilla. Jotain tuli ostettua joulun edelläkin, mutta ne laitoinkin vintille lahjokoriin valmiiksi.

Joulu tuli ja meni iloisessa hälinässä. Lahjoja saatiin ja annettiin.

Tuli kevättalven aurinkoiset päivät ja villapusero kävi kuumaksi. Etsin kevyempiä neulepuseroita komeron ylähyllyltä. Arvaatte, mitä lakanoiden takaa löytyi: joulupaketteja, tai oikeammin niiksi aiottuja. Löytyi raastemyllyä, sukkaa ja muuta pientä, mm. lapaset, jotka eivät kohteelleen enää ensi vuonna mahtuisi, sopinevatko seuraavan ulkoasun väriinkään, ne kun oli tarkoitettu tyttären esikoisen tämäläisen pakkasasun kanssa pidettäväksi.

Aioin antaa edes raastemyllyn tyttarelle seuraavassa tapaamisessa, mutta hän oli ostanut anopiltaan saamalla lahjakortilla mm. juuri sellaisen. Joten se siitä.

Vanhanakin on lupa viisastua. Lupasin itselleni, etten ensi joulun edellä evääni heilauttaisi lahjojen oston tai valmistuksen hyväksi, koska en kumminkaan muista kätköjäni.

Niinpä sitten ostin — ja hyvissä ajoin — suuren liikkeen kassasta kaikille lahjottavilleni lahjakortit, joilla voivat itse valita mieleistensä, se valinta kun on vanhalle vaikeaa. Postitin ne hyvissä ajoin etempänä asuville, lähityttären luona aioimme käydä joulun edellä, antaisin sen silloin.

Jostain syystä käynti jäi ja sitten meidät kutsuttiin heille joulupäivälliselle.

Siellä toiset lapsemme kertoivat, mitä olivat ostanee antamallamme lahjakortilla, mutta emäntämme oli sillä kohtaa hiljaa.

— Mitä sinä ostit sillä lahjakortilla? kysyin.

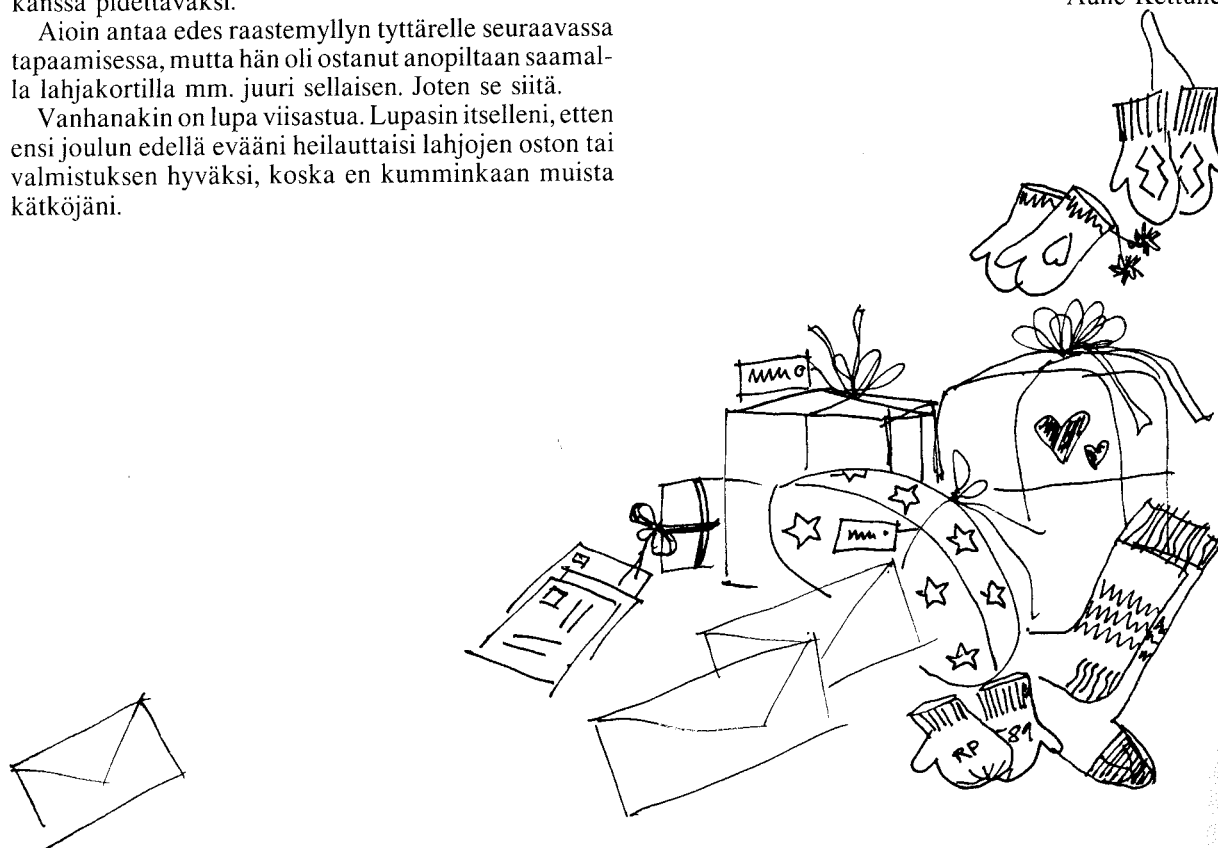
— Millä lahjakortilla? kysyi hän kummeksuen.

Olin unohtanut sen, eikä se nytkään ollut mukanani. Toisia huvitti, mutta minua harmitti. Minkäs muistamattomuudelleen mahtaa.

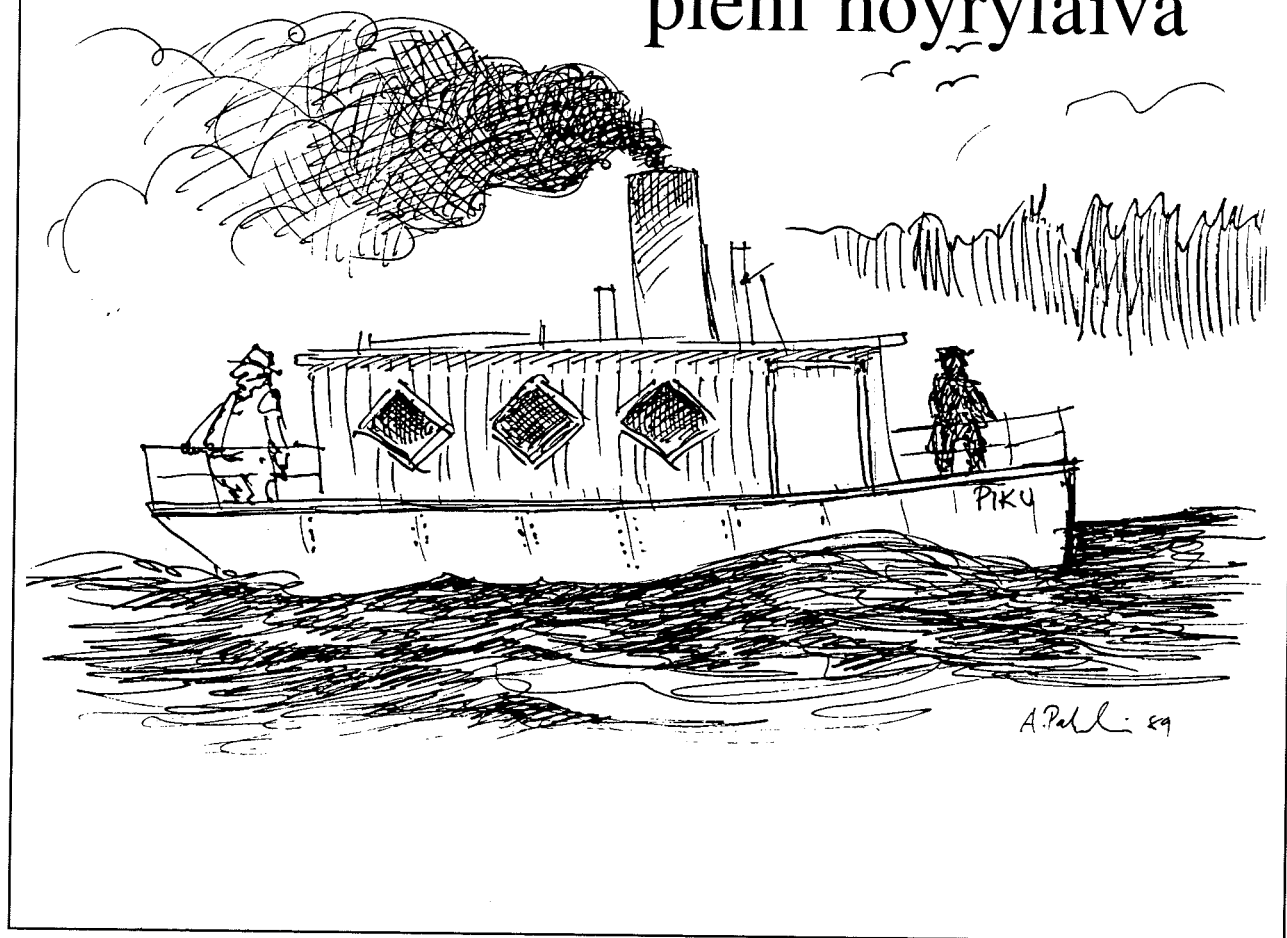
Mutta nyt päätin mahtaa. Aloitin lokakuulla. Annoin joululahjan sille lapselle, jonka luona silloin vierailimme. Marraskuulla teen jouluvierailut toisten lasten luona samalla ohjelmalla. Jouluna laitan kädet kynnäripäitä myöten ristiin ja koen antamisen iloa puhtaalla omallatunnolla.

Jos teidän joukossanne on samanlaisia huonomuistisia höppänoitä, niin lisätkää mainonnan opetukseen: hanki joululahjasi ajoissa, kehoitus: Ja muista ne myös antaa ajoissa.

Aune Kettunen

Piku, meijerin pieni höyrylaiva

Pikun aikaisemmat vaiheet

”Olin pieni poika ja istuin ison pappilan arenttilaisen tuvassa maantienpuoleisen ikkunan äärellä katsellen lähellä kulkevalle lumiselle tielle. Silloin näin kumman kulkueen tulevan Kuopiosta päin, kuusitoista hevosta veti jalaksille nostettua laivaa.”

Näin kertoi muutama vuosi sitten yli kahdeksankymmentävuotias konstaapeli Vilho Välke. Kun pohdimme tuota kulkuetta tarkemmin, niin totesimme, että varmaan siinä oli tuotu Piku-laivaa Tuusniemelle. Kun aloin kysellä muistoja Pikusta, jotkut olivat tuosta hevosmatkastakin kuulleet. Parhaat muistot oli Juho Räsäsellä, joka muisti isänsä Kusti Räsäsen kertoneen:

”Kun minä olin renkinä Kourlammilla, oli talossa hyvin iso ruuna, jota minä olin ohjastamassa, kun Pikua veittiin meijerille.”

Tottahan se ”hevosvetoinen” laiva oli ollut. Tarkkaa tulovuotta ei ollut tiedossa ennenkuin löytyi sanomalehdestä uutinen vuodelta 1908, jossa kerrottiin 13. kesäkuuta pidetyistä Tuusniemen meijerin vihkiäisistä. Vähän myöhemmin oli uutinen meijerin ensimmäisistä toimintaviikoista, joiden kerrottiin sujuneen hyvin; voitakin oli valmistettu noin 30 dritteliä ja pieni höyrylaiva Piku keräili kermoja rantojen asukkailta.

Eino Säisä kertoo kirjassaan Kevättä kohti:

”Ensimmäinen höyrylaiva, Piku nimeltään, nähtiin järvellämme 1871, vain noin 116 vuotta sitten. Sitä silloinen kansa on rientänyt ihmettelemään rannoilta ja tuolta Pääskymäen ylväältä harjanteelta. Piku oli pienikokoinen salongiton peltikattoinen ja hyvin vaappuva noin 10—15 matkustajaa kantava laiva.”

Tiedetään, että Piku oli myyty Iisalmesta Juankoskelle, jossa se toimi hinaajana. Sieltä se ostettiin Tuusniemen meijerille.

Tauno Rissasen muistelmia Pikusta

Tauno Rissasen isä räätäli Taavetti Rissanen oli laivan kipparina 1920-luvulla. Hän antoi poikiensa tulla mukaan laivamatkoille. Pojat tutustuivat laivan koneeseen ja reitteihin ja niinpä isä Taavetti uskoi Pikun päällikkyyden 14—15-vuotisille pojilleen Einolle ja Taunolle. Tauno on kertonut monta tapausta yli 60 vuotta sitten tapahtuneista kipparikesistään.

”Aamulla jo ennen viittä äiti herätti meidät, antoi eväslaukun mukaan ja sitten juoksimme meijerin rantaan. Ensin sytytettiin tuli laivan höyrykattilan alle ja sitten lastasimme kirnupiimäsaavit laivaan ja tarkastimme halkovaraston. Kun paine koneessa oli noussut, alkoi päivän ensimmäinen kermanhakureissu. Laivan vauhti ei ollut kovin luja, mutta oli mahtavaa lähteä kauniina kesäisenä aamuna seilaamaan kohti Kaavin-

järveä. Matkalla poikettiin Risunniemessä, Susilahdes-
sa, Paakkilassa ja sitten tultiinkin jo Rikkavedelle, ha-
ettiin kermat Kiukooniemestä, Puron rannasta ja Kui-
vanniemeltä, jonka jälkeen tultiin Kaavinjärvelle, poi-
kettiin Poritsanlahteen ja vielä käytiin Rantolahdes-
sin. Paluumatkalla käännettiin Ohtaansalmessa
Varislahteen, josta seilattiin Kojanlahteen. Viimeiset
pysähdyspaikat olivat Juurikkalahdessa ja Erolannie-
nessä, josta palattiin meijerille. Laiva tyhjennettiin
kermasaaveista ja lastattiin kirnupiimäastioilla. Toisel-
la matkalla käytiin ensin Jynkänlahdessa. Pahkalahdel-
la käynti oli kimuranti juttu, lahti oli hyvin kalaisa ja
kalastajat laskivat verkkojaan laivaväylällekin. Ne
sotkeutuivat potkuriin ja keksillä sohien piti repiä
verkoja irti, että kone jaksoi taas toimia. Sai siinä
kuulla kitkuisia huutoja verkonomistajilta. Pajulahdes-
sa olivat Murtomäen ja Vorskalan (Pajulahden) kerma-
astiat. Raatenlahteen olivat kantaneet kermojaan pa-
jumäkeläiset. Siellä oli kerran vesi niin alhaalla, ettei
laiva päässyt lähellekään ranta. Ehdotettiin, että
emännät kantaisivat kermat kotiin kirnuttaviksi, mutta
silloin Suontakasen Heta-emäntä nosti hameenhel-
mansa vyötäisille ja alkoi kahlaten kantaa kermoja
laivaan puhellen samalla:

”Vai takasin kantamaan. Kun ne on tänne tuotu kan-
tamalla ja kuuven veräjän ylj hypitty, niin takasin ei
viijä. Eikös sitä ou sanottu, että Piku kulukoo vaikka
kasteheinikossa, niin että opetelkee vuan tulemaan ran-
taan.”

Kun toiselta reitiltä oli päästy meijerille oli jo iltapäi-
vä, työt saatiin lopettaa. Näitä säännöllisiä kermaretkiä
tehtiin kaksi kertaa viikossa.”

Vielä Tauno kertoili näistä säännöllisistä retkistä
kuinka monenlaisista ”laitureista” oli lastia otettava.
Jossakin oli kunnollinen laituri, jossakin luonnonmuk-
ainen syväys kallionkupeessa, nuottakota, jonka sillalta
saavit nostettiin tai veneessä oli odotti laivaa kermoi-
neen ja jyväsäkkeineen. Saattoipa myllyyn tulija pyy-
tää, että hänen veneensäkin otettaisi laivan hinattavak-
si, että myllymies voisi soutaa illalla kotiin. Monet mat-
kustivat laivassa kirkolle kauppa-asiaille ja palasivat
illalla jalkaisin kotiin.

Piku matkustajalaivana ja hinaajana

Välipäivinä laiva oli monenlaisessa käytössä. Oli hinat-
tava halkolotjia meijerin rantaan, vedettävä tukkilaut-
toja sahalle tai majanmuuttokuormia saaresta mante-
reelle. Lehmät ja lampaat kiinnitettiin rinnakkain sidot-
tuihin veneisiin, ”rätit” viskattiin keulaan ja perään ja
niin maja muuttui Vihtalahteen, kertoi Tauno Rissanen.
Väkeä haettiin sunnuntaiaamuisin Tuusniemen kirk-
koon, vietiin Kaavin pestuumarkkinoille menijöitä tai
haettiin hautajaisvieraita selän takaa.

Tällainen hautajaismatka on jäänyt Taunon mieleen:

”Isä haki lauantaina hautajaisväen Kojanlahdesta.
Päivän aikana nousi kova ukkosmyrsky, eikä isä-Taa-
vetti halunnut lähteä vaarantamaan ihmisten henkeä ja
niinpä hän katosi ja väki joutui yöpymään kirkolla
meijerin konchuoneessa. Aamulla isä tuli ja matkalai-
set pääsivät kotiinsa.”

Räätäli Taavetti oli lähtenyt Otto Miettisen kanssa
katsastuttamaan Pikua Kuopioon. Otto oli ensimmäis-
tä kertaa kanavassa. Häntä pelotti laivan keikkuessa
sulkujen välissä ja niinpä hän kanavasta päästyä sanoi:
”Than minä jo supalta isämeitee höpisin, kun pelekä-
sin, että miten tässä käyp.”

Susilahden laiturilla tultiin laivan miehistöä usein
pyytämään kalakeittoa. Sielläpä räätäli Taavetti kii-
kutti lapsia polvellaan ja lauleli monia osaamia lau-
luja.

Tauno ja Eino lähtivät kerran hakemaan tukkilaut-
taa Varislahdesta. Mukaan lähti isännöitsijän rouva
siskonsa kanssa huviretkelle. Alkumatka sujuikin hy-
vin ja rouvat laulelivat hempeitä lauluja, mutta sitten
nousi ukkosmyrsky, laineet nostivat vettä laivaan, tuli
sammui uunista ja oli soudettava veneellä saareen, jon-
ka puihin laivan köysi kiinnitettiin. Kun myrsky oli ohi,
noustiin laivaan, sytytettiin tuli ja seilattiin kohti Varis-
lahtea niin että kipunat savutorvesta sinkoilivat ja ran-
taa lähestyttäessä Pikun kimeä hihkaisu ilmoitti tulos-
ta. Oli kuulema tapana sanoa, että se huutaa pienellä
punaisella äänellä. Laituriin tultua rouvat menivät
maihiin ja lienevätkö kävellen menneet Tuusniemelle
ennen kuin lähtivät poikien laivaan, joka nyt hinasi
perässään tukkilauttaa.

Kermoja alettiin kuljettaa 1930-luvulla kuorma-au-
tolla ja niin laiva jäi käyttämättömäksi. Viimeisiä mat-
koja lienee ollut v. 1934 maatalousnäyttelyyn Kojan-
lahdesta tehty matka.

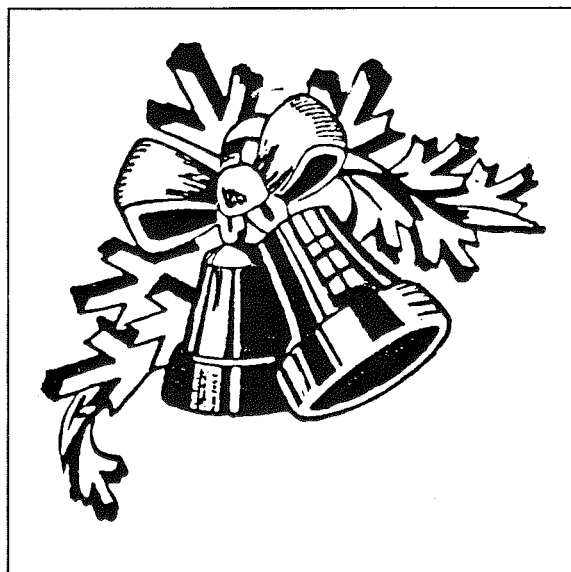
Vuonna 1935 laiva oli nostettu telakalle ja siinä se
nökötti useita vuosia.

Lienee ollut viimeisiä mainintoja Pikusta karkaus-
päivän juhlassa v. 1936, jolloin Esko Koponen mainosti
vanhojenpiikojen nuorennuskonettaan seuraavasti:

”Kaikki vanhatpiiat laitetaan Pikuun ja lähetetään
Abessiiniaan, mutta jos tulette tähän minun koneeseeni,
nuorutte ja tulette kauniiksi.”

Sotavuosien jälkeen laiva myytiin ja kuljetettiin
kuorma-auton lavalla Karvioon. Joidenkin tietojen
mukaan laiva olisi kunnostettu, jopa jatkettukin. Ehkä-
pä laiva on vieläkin käytössä ja mahdollisesti esiintyy
jossakin höyrylaivafregatassa.

Aino Korhonen

Riistan talvinen ruokapöytä

Metsäkanalintujen, jäniksen ja hirven esiintymisrunsaus on oleellisesti riippuvainen käyttökelpoisen talviravinnon määrästä. Kesäaikana hyvälaatuista ravintoa on yllin kyllin saatavana, mutta lumen peittäessä kasvillisuuden maanpinnan yläpuolelta tilanne muuttuu riistaeläimille vaikeaksi.

Talvella metson ruokapöytä on mäntyjen latvuksissa lähes puolen vuoden ajan. Jokaisena päivänä se täyttää kupunsa huurteisilla männyn neulasilla pariin kertaan. Teeri on riippuvainen koivuista. Se käyttää talvella ravinnokseen koivujen silmuja ja urpuja. Tosin se syö vähäisessä määrin myös männyn neulasia. Pyyllä leipäpuu on harmaaleppä, josta se käyttää silmuja.

Metson, teeren ja pyyn ruokapöytä on talven ajan siis sidottu puiden latvuksiin. Tosin kaikki kanalinnut hakevut katajanmarjoja ja versoja.

Riekko ruokailee pajupensastojen parissa etsien myös lumen yläpuolella olevia putkilo- ja heinäkasvien siemeniä.

Jänis hakee ravintonsa lumen yläpuolisista pensastoista ja lehtipuiden alaoksistoista. Lisäksi jänikset hakevut mielellään sellaisille hakkuualoille, missä niille on tarjolla kaadetuista lehtipuista silmuja sekä haavan ja raidan kuorta.

Hirvi syö lumen yläpuolella olevia haavan, pajujen, pihlajan ja koivun vesoja ja taimia. Lisäksi se käyttää ravinnokseen katajaa sekä männyn taimia ja haavan kuorta. Erityisen mielellään hirvi viihtyy talvella sellaisissa raivaamattomissa taimikoissa, joissa männyn taimet ovat jääneet lehtivesaikun alistamiksi.

Oravan pääasiallinen talviravinto on männyn ja kuusen siemenet. Huonoina siemenvuosina se turvautuu kuusensilmuihin, mutta pelkää niillä ei yleensä selviä kevääseen. Liito-orava on riippuvainen talvella lepän norkoista.

Talvi on riistalle kovaa aikaa siitäkin huolimatta, että riistaeläimet ovat sopeutuneet siihen. Pitkinä pakkasjaksoina pelkää riittävän lämmön säilyttämiseksi kuluu runsaasti ravintoa. Mutta talvella sitä on kaikkein vähiten tarjolla. Riistan ruokapöytä on silloin puhdas ja siisti, mutta vähäantinen. Siksi riistaeläimiä ruokitaan, että ne selviytyisivät hyväkuntoisina kevääseen.

Martti Rissanen

Jäniksen talvinen ruokapöytä vanhan niityn pajuvesaikossa.

Syntymäpäivät

Tarina ei pohjaudu tositapahtumiin. Nyt kerron, mitä ei tapahtunut viime vuonna lokakuussa. Lukijan mielenrauhan säilyttämiseksi olen sensuroinut kaikki kuvaukset.

Ding dong!

- Tsau! Onnee vaan!
- Tere!
- Moi!
- Häpi pöötsdei tuu juu...
- Hei, kaikki tietää, että sä et osaa puhua englantia, joten pliiis...

- Kiva kämppä! Hei! Onks tää tietokone?
- Miten tätä käytetään?
- Hei, kattokaa jätkät! Tääl on karkkia vaikka muille jakaa!
- Älä nyt ite kaikkee syö!
- Mitä toi tarkoittaa toi "syntax error"?
- Hei, mä näytän, ladataan tästä vaikka toi luonnetesti...
- Ne karkit on kyllä tarkotettu iltapäivää varten.
- Väärä aikamuoto. Karkit oli tarkotettu.

- Vaude! Tääl jääkaapissahan on limua ja purilaisia!
- Mulle vks!
- Tää tietokone solvaa mua agressiiviseksi! Mä kyllä näytän.
- Älä hei, sehä on vaan...

KRASH! ... vaan kone (huokaus).

PAUK!

- Sori. Me vaan kokeiltiin keittää kananmunaa mikrossa...
- Kattokaa! Mä löysin kakun!
- Hei, varovasti sen kanssa! Varo tuota mat... PLÄTS! ...toa.
- SSSSSHPAMM!
- Ja kuka pisti ilotulitusraketin uuniin?!
- Tota... siellä on kyllä viis...

- Nyt riitti. ULOS!
- Täh?
- Hä? Mitä nä nyt?
- Ulos! Heti!
- Mehän ollaan sun kavereita...
- Ja te siellä! Älkää koskeko niihin koloihin niissä disketeissä.
- Ai näihinkö?
- AAAAAAAAAARGH! ULOS! KAIKKI! HETI!

- Mikä sille tuli?
- Suuttuko se jostain?
- Hei miks se meni liiteriin?
- Mitä se nyt... sillähän on kirves!
- Eiköhän lähdetä...
- Tää on ihan hullu paikka! En kyllä enää toiste tule.
- Suu kii ja juokse!

Topi Saavalainen

Kun Tuusniemen
kirkkoa rakennettiin
120 vuotta sitten

Vuonna 1855 itsenäistynyttä Tuusniemen seurakuntaa kohtasi pari vuotta myöhemmin raskas onnettomuus. Heinäkuun 10. päivänä 1857 paloi vuonna 1800 rakennettu kirkko. Tämän jälkeen väliaikaiseksi valmistunut lautarakenteinen kirkko palveli seurakuntaa peräti 12 vuotta. Se oli alun alkaenkin kolea ja hatarana, niin että kirkonkokous päätti "talvisydämen kylminä sunnuntaipäivinä pitää kirkonmenot likisessä Erikkalan isossa pirtissä..." Talon isännälle Erik Hyvärille maksettiin korvausta 2 markkaa kerralta.

Rakentamisen esivaiheet

Uusi kirkko oli näin ollen välttämätön, eikä vähiten seurakunnan arvovallan vuoksi. Niinpä seurakunnan kirkonkokous päätti anoa Keisarilta lupaa rakentaa puinen kirkko, koska seurakunnalla ei ollut varoja, vaan vain velkaa kruunulle, ja ”semmin kuin puun saalis täällä vielä on paljon keveempi kuin soveliasten kivien hankkiminen...” Hieman ennen joulua vuonna 1862 Kuopion läänin kuvernööri ja lääninkanslia ilmoittivat, että seurakunta voi rakentaa kirkkonsa puusta. Samassa kokouksessa, jossa anottiin puukirkkoa eli heinäkuussa 1860, pyydettiin Keisarilta valtakunnallista kolehtia ”ympäri koko Isänmaan” sekä keräyslistaa. Muitakin toivomuksia oli. Maaliskuussa 1863 seurakunnan miehet päättivät pyytää ”Korkeelta Esivallalta” kirkon ”riitinkiä eli malli-kuvausta” niin, että kirkkorakennuksesta tulisi ristikkokirkko ja tarpeeksi väljä. Viime mainittua toivomusta perusteltiin sillä, että seurakunnan jäsenmäärä nousee 6 000 henkeen ”Leppävirroilta tänne kohta lohkeavan Kartansalon kylän kanssa”. Sitäpaitsi kirkossa kävijöiden lukumäärä sunnuntaisin oli 500 henkeä. Lisäksi toivottiin kirkosta päreillä katettua ja lämpimällä sakaristolla varustettua. Kirkko kohoaisi entisen, palaneen kirkon paikalle, joka tila silloin ”avoimena seisoi”, toisin sanoen oli käytännättömänä.

Varojen hankinta

Helmikuussa 1865 kirkon rakennushankkeissa oli edetty niin pitkälle, että arkkitehti E. Lohrmannin ja intendentin konttorin laatimat riitit ja kustannusesittely voitiin lukea ”miehevästi (=runsa-lukuisesti) kokoontuneille seurakuntalaisille”, jotka hyväksyivät ne. Saman vuoden loppupuolella oli kirkon ”kuva-piirros” sekä ”kustannusluettelo” nähtävänä. Sen mukaan kirkon rakentaminen maksaisi 42.400 markkaa, ”jonka suorittamiseksi näin onnettomina aikoina (=katovuodet) ei ole jaksuttu vähintäkään keräystä seurakunnan kesken tehdä...” Siksi seurakunta päätti kääntyä Hallituksen puoleen anoen, kuten jo

v. 1860 oli tapahtunut, valtakunnan kattavaa kolehtia ja listakeräystä seurakunnittain ja ”valittiin tätä rukousta Keisarilliselle Majesteetille kantamaan kuudenusmies Mathias Holopainen”. Rakennushankkeeseen varoja saadakseen määräsivät seurakunnan päättäjät ”henki-maksua” 40 penniä miehenpuolta ja 20 penniä vaimonpuolta kohden. Maksusta kuitenkin vapautettiin ne, ”jotka kinkerillä vaivas-rahoista päästetään”. Näihin toimenpiteisiin suostuivat mukisematta talolliset ja palvelijat sekä yksi osa torppareita ja loisia. Myöskään ei sovi unohtaa silloisen taitavan ja tarmokkaan varakirkkoherra Bernhard Kristfried Sarlinin ajatusta varojen hankkimiseksi uuden kirkon rakentamiseksi. Hän nimittäin ehdotti kahvin juonin lopettamista ja sanoi, että ”nykyne tavaksi päässyt ylellinen kahvin-jano on pahin meikäläisten rahain viemäri ulkomaille, niin että jos keski-määrin tämänki seurakunnan 6 000 hengelle luetaan vuotuinen menekki kahvista neljäksi markaksi, niin nousee siitä suunnaton summa 24.000 markkaa menoja paljaasta kahvista...” Paljonko lopulta kirkkoa varten säästöön saatiin, ei ole tiedossa.

Seurakunnan ”rukous” valtakunnallisesta kolehdista tuotti tuloksen. Helmikuun 22. päivänä v. 1866 keisari Aleksanteri II määräsi avoimella kirjeellä kolehdin Suomen ev.lut. seurakunnissa sekä samana päivänä keräyksen Tuusniemen kirkon rakentamiseksi. Niinpä saman vuoden syksyllä, varsinkin kun edellä mainittu keisarin määräys auttoi taloudellisesti ja sillä kertaa ”vuoden tulo oli siunattu” eli pitäjässä säästyttiin kadalta, päätettiin ryhtyä hankkimaan pohjakiviä kirkon perustaksi ja kivijalaksi. Kiviä tarvittiin 60 kuutiosyltä. Ne saatiin rakennuspaikalle siten, että kunkin veromanttaalin, joita oli 35, tuli ”veittää” 1 3/4 syltä kiviä. Työn valvojiksi valittiin lukkari Erik Miettinen sekä talolliset Lassi ja Paavo Hyvärinen, jälkimmäiset ehdolla, ettei heidän itsensä tarvitse kiviä hankkia.

Kirkonrakentaja, haapajärveläinen Mikko Karjalahti oli maaliskuussa v. 1867 ilmoittanut rakentavansa Tuusniemen kirkon, jos

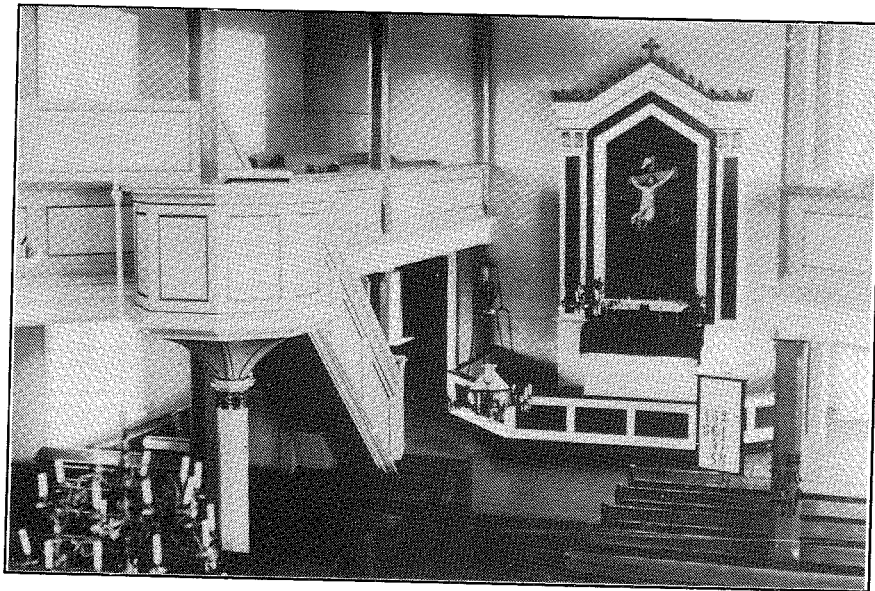
seurakunta maksaisi palkkiona 1.320 markkaa. Seurakunnan päättäjät halusivat kuitenkin ensin nähdä miehen, mikä sitten tapahtuikin saman vuoden syksyllä. Seurauksena oli sopimus, jonka mukaan Mikko Karjalahti saa palkkiona työstään 1.200 markkaa sekä 200 markkaa ruokaa ja ”kortteeria” varten. Tämän lisäksi hänelle maksetaan välttämättömät matkat kotiin.

Kirkon rakentajat ja varsinainen rakennusvaihe

Maaliskuun 29. päivänä 1868 päästiin tositoimiin. Kirkonkokouksessa, jossa puhetta johti kappalainen, varakirkkoherra B. K. Sarlin, päätettiin kirkonrakennusta varten hankkia tarpeellinen määrä hirsiiä. Hanke käsitti 98 kappaletta 21 kyynäräisiä ja 90 kappaletta 10-tuumaisia neliskanttisia hirsiiä. Ne hakkautettaiisiin ja veistettyttäisiin seurakunnan köyhillä, jotka siten saivat ansiotuloja. Hirret päätettiin ostaa kirkonmies Matti Smolanderilta Ohtaaniemeltä ja herastuomari Antti Räsäseltä Juurikkamäestä 6 markan kappalehintaan. Myöhemmin hirsiiä ostettiin lisää eräiltä muiltakin Tuusniemen talollisilta.

Samassa maaliskuun kokouksessa valittiin myös kirkonrakennuskomitea, johon tulivat B. K. Sarlin puheenjohtajaksi sekä jäseniksi kirkonmiehet Matti Holopainen ja Salomo Miettinen, kirkkoväärti Petter Hyvärinen, lukkarinen sijainen Erik Miettinen, jonka tilalle hänen itsensä lähdettyä Kuopioon opiskelemaan, valittiin kauppias Juhana Toropainen. Vielä komiteaan kuuluivat Paavo Turunen Kartansalosta ja Gustav Räsänen Syrjäsaaresta. Komitean jäsenet velvoitettiin yhdessä vastaamaan heille uskottujen kirkonrakennusvarojen käytöstä. Tässä mainitussa ja kotikirkkomme kannalta niin merkittävässä kokouksessa allekirjoittivat pöytäkirjan tuomiorovasti A. G. Borg, B. K. Sarlin, E. Miettinen, Matti Holopainen, Gustav Räsänen ja Erik Lempinen.

Kirkkokomitea, joksi kirkonrakennustoimikuntaa tuolloin virallisesti nimitettiin, ryhtyi puuhaan. Mikko Karjalahti Haapajärveltä

Rovasti Petreliuksen lahjoittama kattokruunu. Kuva: Seppo Sollo.

kutsuttiin aloittamaan työt. Aivan ensimmäiseksi hän vaati, että kirkko rakennettaisiin pystyhirsistä. Näin tapahtui. Tästä syystä tuusniemeläisillä on rakenteellisesti ainutlaatuinen kirkko koko maatakin ajatellen. Komitean tehtävänä oli myös huoltaa kaikki rakennusmateriaali, kuten lankut ja laudat, kirkonmäärälle. Tarpeet toimitettiin taloista manttaaliluvun mukaan. Rakennusainesta saatiin lisäksi lautakirkkosta, jota nyt käytiin purkamaan. Laipioitäytteeksi ja seinähirsien tiivistämiseksi oli kunkin veronsa mukaan tuotava sammalia. Sitä tarvittiin 200 kuormaa. Vastaanottajana toimi kauppias J. Toropainen.

Elokuun 30. päivänä 1868 yhteinen kirkonkokous päätti kirkon perustustöiden aloittamisesta kahden viikon kuluttua eli syyskuun 14. päivänä. Työhön velvoitettiin yksi mies kustakin talosta ja mökistä. Työvelvoite koski myös loisia ja renkejä. Näin saatiin kirkon rakentamiseen 60 miestä talollisilta ja 60 miestä torppareilta ja loisilta yhteensä.

Tarvittiin jatkuvasti varoja, etteivät työt pysähtyisi. Niinpä määrättiin ylimääräinen "henkiraha", joka perittiin jokaiselta kirjoissa olevalta siten, että miehet maksoivat 40 penniä, vaimot 20 penniä. Näin laskettiin saatavan kokoon 2.064 markkaa, mihin lisäksi tuli normaali henkiraha eli kirkonvero. Mainituista maksuista vapautettiin kuitenkin kartansalolaiset.

Myöhemmin jouduttiin ottamaan Yhdyspankista Kuopiosta 3.000 markan laina rakennuskustannusten katteeksi. Lahjoituksiakin saatiin. Sarlin ilmoitti seurakunnalle, että Turun hiippakunta oli lahjoittanut Tuusniemelle 3.593 markkaa 20 penniä sekä 30 ruplaa 95 kopeekkaa "wenäen vaskirahaa", joista hän oli Kuopion Yhdyspankkiin tallettanut 5 % korolla ja "9 kuukauden peruuttamisella 2.000 markkaa...".

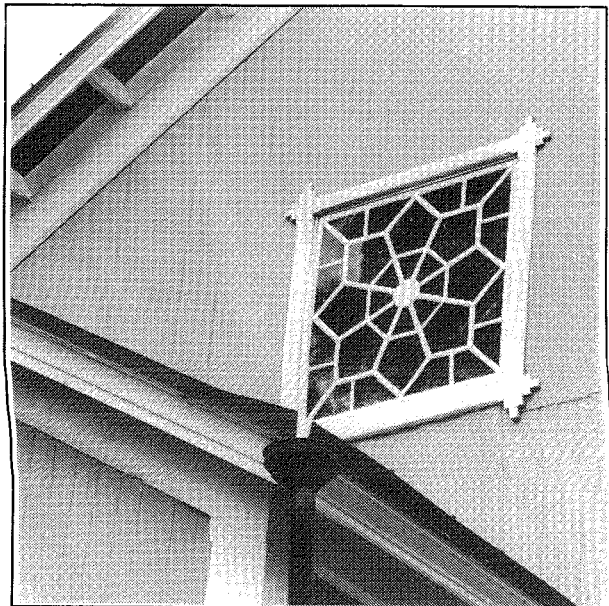
Kun varoja kirkon rakentamiseen näin oli saatu, jatkui työ ripeästi vuoden 1869 puolelle. Työhaluttomuudestako lie johtunut, että syyspuolella mainittuna vuonna kirkonkokous oli todennut eräiden mökkiläisten ja loismiesten jääneen pois rakennustöistä ja määräsi heidän maksettavakseen rakennuskassaan 1 markka 50 penniä miestä päälle rästipäiviltä. Työvelvoitteensa laiminlyöneet olivat Leppärannan, Lohilahden, Melaniemen, Pölläkän, Syrjäsaaren ja Tuusjärven miehiä. Tuohtuneena kirkonkokouksen päätöksestä miehet valittivat Kuopion läänin kuvernöörille vedoten siihen, etteivät kelirikon vuoksi päässet töihin. Seurakunta valitsi August Mustosen antamaan asiaansa kirjallisen vastineen Kuopion lääninkansliaan. Selvityksessä Mustonen osoitti, että valittajat ovat poikenneet totuudesta, koska useimmat töistä pois jääneet miehet olivat Riistavedeltä, mistä Tuusniemelle kulkee "valtamaantie" eikä sillä ole kelirikkoa. Muullakin tavoin vältettiin rakentamisvelvoitetta. Kirkonkokous totesi monien muuttaneen pois pitäjästä, ettei ruuvitsisi kirkkoa rakentaa. Sattuipa niinkin, että jotkut torpparit ja loiset puolestaan jättivät työpäivävelvollisuutensa suorittamatta kirkonrakennuksella, mutta olivat kuitenkin samaan aikaan siellä töissä muiden puolesta hankkien näin ansiota 1 mk 50 p:stä 2:een mk päivässä. Heitä sakotettiin.

Kirkon valmistuminen

Elokuun 21. päivänä 1869 kutsuttiin kirkonkokous toteamaan uuden kirkon valmistuneen. Kokouksessa oli läsnä myös lääninarkkitehti, joka lausuntonaan vas-

ta valmistuneesta kirkosta mainitsi mm. "että se oli kaikin puolin tarkasti riitingin mukaan rakennettu ja onnestunut tulemaan varsin sievä ja juhla-iloinen..." Seurakunta tämän kuultua ja itsekin rakennusta tarkasteltua sanoivat yksimielisesti siihen, mitä rakennuttajaan ja nikkariin tulee, hyvin tyytyvänsä". "Ainoastaan saarnatuolin jalka oli joka puolelta kaitaisempi ja alttarin pahtaissa olevat ala-listat kapeammat kuin riitingissä olivat määrätyt, jotka poikkeukset työn lujuuteen ei kuitenkaan kuuluneet mitään vaikuttavan.

Valmistuneen kirkon virallisen vastaanottokokouksen pöytäkirjan allekirjoittivat B. K. Sarlin, Matti Holopainen, Juhana Turunen, M. Poutiainen, A. Lisander, Erik Lempinen ja Sven Paqvalen.

Viimeistelytyöt

Vuosikymmeniksi oli kuitenkin vielä tehtävää kirkon viimeistelyssä. Olihan esim. "nikkarityöt" vielä kesken. Työssä ahersi maalari Piironen poikineen. Kolme vuotta kirkon valmistumisen jälkeen sen seinien pahimmat raot tilkittiin leväsammaleilla. Työhön veloitettiin Ukonlahden kylän miehet, joilla oli työpäiviä rästissä. Kului vielä kolme vuotta ja päästiin vuoteen 1875. Tuolloin, keskikesällä, kirkko laudoitettiin, maalattiin ja "tapetseerattiin" (=tapetoitiin) sisältä. Laudoitustyötä johti Mikko Karjalahti, joka palkkiokseen vaati 150 markkaa ja "reissu-rahaman" sekä päivärahat matkapäiviltä. Maalaustyön suoritti maalari Ahlvik Heinävedeltä. Hänelle puolestaan määrättiin palkkioksi 5 markkaa päivältä ja 50 markkaa pensseleistä. Ahlvikin apumiehiksi tulivat kauppa-palvelija Erik Hyvärinen "alituisiksi" ja vanha Piironen tekemään ulko- ja pohjamaalaukset. Kumpikin sai palkkaa 3 markkaa päivältä. Lisäksi oli maalinjauhajana muuan Juvonen, joka ansaitsi työstään markkaviisikymmentä penniä. Maalaustyöhön sisältyi myöskin saarnatuolin ja alttaritaulun somistaminen "kultaus-juovilla hyvästä

lattiin "liima-värillä haalean keltaseksi". Työtä valvoi rakennuskomitea, johon kuuluivat kirkkoherra, varaylimiehenä pastori Henrik Pöyhönen sekä jäseninä J. Toropainen, talolliset Henrik Wäätäinen ja Pahkasalon Paavo Koistinen, Petter Järveläinen ja "kirkkovärädi" Olli Mustonen.

Kirkon äärellä sijaitsevan hautausmaan aitaamiseksi päätti kirkonkokous keväällä 1881 veloitaa talot manttaaliluvun mukaan toimittamaan kirkonmälle aidaseipäät ja vitakset 5 pennin korvausta vastaan kuormalta. Aidan tekeminen annettiin ohtaanniemeläiselle työmiehelle Erikka Pitkäselle. Palkkiona kuntakassasta maksettaisiin hänelle 26 markkaa 50 penniä. Aita piti tehdä kolmella "vitaksella" seiväspariin seipäiden ollessa kyynärän (n. 60 cm) välein. Aidan korkeudeksi määrättiin 9 korttelia (1 m 35 cm). Vanha aita tuli samalla purkaa. Tähteet annettiin kanttorille. —

Saman vuoden loppupuolella tal. Olli Taskinen valmisti lehterien ovet ja maalasi ne sinisiksi ja ansaitsi tästä työstä 6 markkaa 50 penniä ovelta. Seppä Katainen puolestaan toimitti oviin lukot ja saranat kuudella markalla ovelta. Katainen teki myös kirkon valaisinkruunuun vitjat. Siitä hänelle maksettiin 75 penniä kyynärältä.

Unohtaa ei sovi kirkkomme kellotapulia, joka yhä jyrkänä seisoo ajan hammasta uhmaten kirkon kupeella. Tapuli rakennettiin v. 1818, säästyivät vuoden 1857 kirkonpalossa, korjattiin loka-kuussa 1858 ja maalattiin yhtäaikaaisesti kirkon kanssa kesällä 1875.

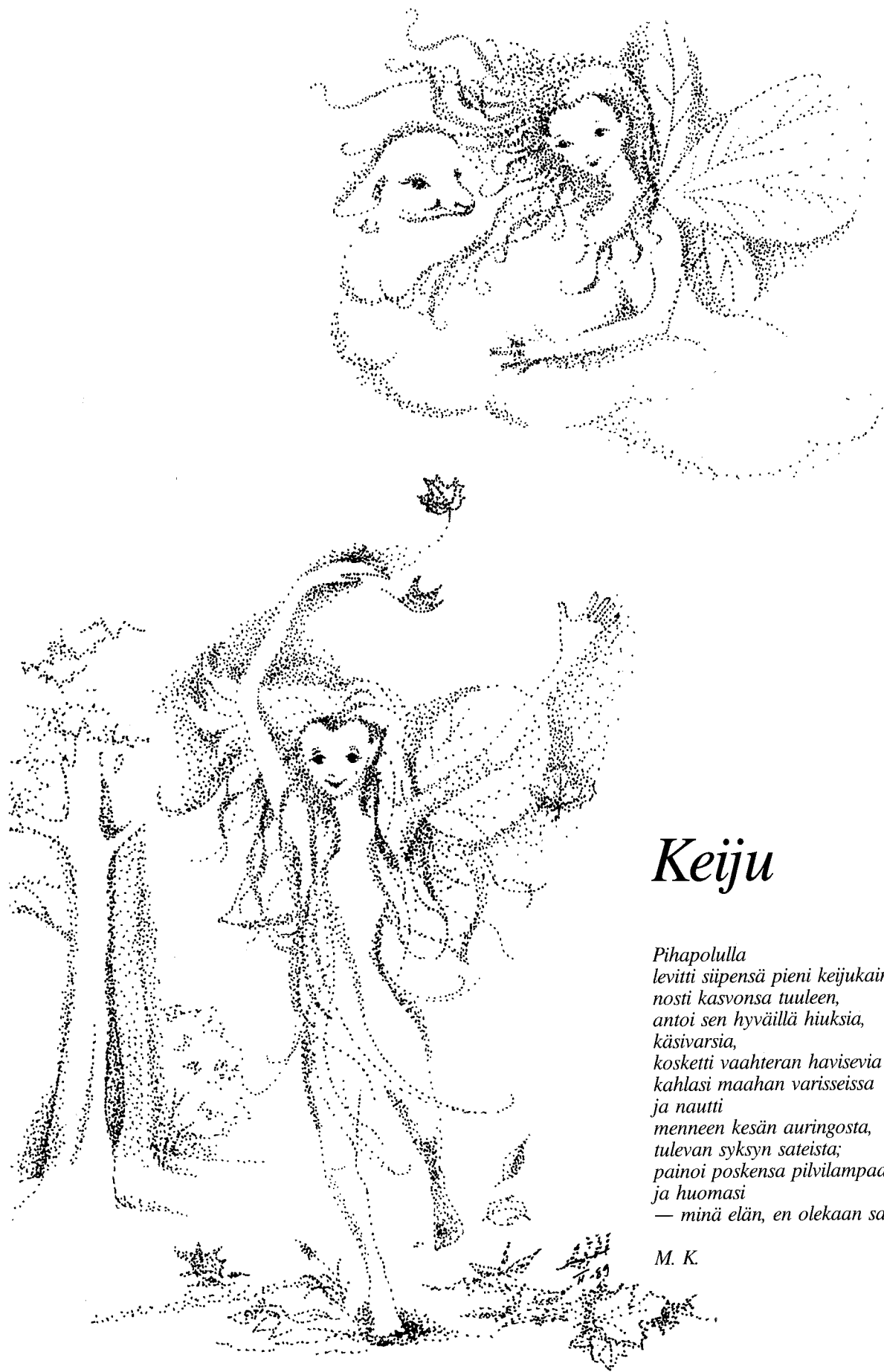
1900-luvulle tultaessa työ kirkon somistamiseksi ja seurakuntaa tyydyttävään kuntoon saattamiseksi jatkui. Mutta se taas on eri historia.

Millainen sitten kotikirkkomme on?

Se on muodoltaan pitkäkirrko, jonka sivuilta ulkonee poikkiakselissa kaksi leveää ja lähes täyskorkeaa poikkisakaraa. Ristikeskustaa korostaa pieni monikulmainen, huippuun päättyvä lyhty. Runkohuonetta, sakaroita ja eteisiä kattaa matalahko satulakatto, ikkunat ovat suorapäätteiset ja kahdessa vyöhykkeessä. Sisätila jakautuu pylväiden erottamana kolmeen latvaan, katteena tasakattot ja keskustassa särmäkartiion muotoinen kupu. Kellotapuli, missä kellot vuosilta 1856 ja 1879, on puinen kolminivelinen.

Tuusniemellä tasan 120 v. kirkon valmistumisesta eli 21. elokuuta 1989.

Aimo Junkkari

Keiju

Pihapolulla
levitti siipensä pieni keijukainen,
nosti kasvonsa tuuleen,
antoi sen hyväillä hiuksia,
käsivarsia,
kosketti vaahteran havisevia lehtiä,
kahlasi maahan varisseissa
ja nautti
menneen kesän auringosta,
tulevan syksyn sateista;
painoi poskensa pilvilampaan turkkiin
ja huomasi
— minä elän, en olekaan satu!

M. K.

Joulun mentyä

*Tapaninpäivänä tuiskuaa
lumi pölyää oksalle
jossa heiluu kynttilälyhty
ja lepattavaisena joulunsanoma.*

*Pimeän tultua kahlaan kinoksessa
viedäkseni lyhtyni suojaan
tempovalta tuulelta —
oma sisimpäni värisee tyhjiyttään.*

*Korkeat sävelet — matalat sävelet
saa ilmoille puhurin poikanen
joka on päässyt liekkuvaan lyhtyyn
pienen pienistä rakosista.*

*Se sattuu kylmään mieleeni —
paljon on jäänyt kiireen alle —
saan sittenkin juhlamarssin
tuulen tuomana soittona.*

Satelliitti

Tuuli riisui puita ja ryskytti nurkkia. Keltaiset koivunlehdet leijuivat maahan pihalampun valossa. Taivas oli korkea ja avara. Näkyi miljoonia tähtiä ja Linnunradan harmaa sumu. Siellä jossain galaksin laidalla taivalsi maapallo omalla radallaan yksin, lukemattomien planeettojen joukossa.

Erkko viivytteli navetan nurkalla tähtiä katsellen. Lokakuu lähenee loppuaan. Mies kuunteli eläinten ääniä navetasta, ja tunsu äkkiä miten yksin ihminen lopulta aina oli läheistensäkin keskellä. Samanlainen omaa rataansa kiertävä planeetta, kuin maapallo tuolla korkeudessa. Harvoin ajatuksillaan toisen tavoitti. Syvintä itseään ei koskaan voinut toisen kanssa jakaa. Rinnakkain kulkien elämä kuitenkin kävi helpommaksi ja sen yksinäisyytensä kanssa oppi ajan pitkään elämään. Hyväksyi, että se on jokaisen ihmisen osa.

Juuri silloin miehen katse tavoitti taivaalta jotakin. Se oli pieni, tuskin havaittava piste avaruuden tummuutta vasten. Se liikkui! Juuri liike sen tavallisesta tähdestä erotti. Hetkessä mies tajusi, että siinä oli nyt se satelliitti, ensimmäinen ihmisen avaruuteen lähettämä taivaankappale.

Tämä kokemus piti jakaa perheen kanssa yhdessä! Mies lähti juoksemaan. Hän ryntäsi tupaan sellaisella vauhdilla, että pelästytti siellä olijat.

— Äkkiä nyt! Se on siellä vielä!

— Mikä siellä nyt? vaimo päivitteli.

— No satelliitti! Satelliitti! Se venäläisten lähettämä! Vihdoin ne tajusivat, ja syöksyivät pihalle semmoisella vauhdilla, että ovet jäivät auki.

Saara seisoi portailla ja tuijotti taivaalle, siihen suuntaan mihin isä osoitti. Paleli. Kiiressä ei ehtinyt etsiä edes takkia hartioilleen. Hetki oli epätavallinen. Aikuisten ilmeistä tyttö näki, että kysymyksessä oli ennen kokematon tavallisuudesta poikkeava tapahtuma.

Oli hän tästä jo koulussa kuullut. Opettaja oli seissyt korokkeella karttakeppiä naputellen, ja julistanut juhlallisella äänellä, että venäläisten satelliitin myötä ihmiskunta harppasi eteenpäin jättiläisen askeleen. Saara ei oikein tajunnut mikä se ihmiskunta oli, sillä tähän saakka hänelle olivat riittäneet koti, koulu, kirkonkylä, ystävät ja naapurit. Tytön mielestä ihmiskunta oli kuitenkin jotain suurempaa ja hienompaa. Kuuluivatkohan isä, äiti, Ilkka ja Takalan Osku ja Lyyli siihen samaan ihmiskuntaan?

Tuntui hassulta ajatella, että tuollainen taivaalla vaeltava möhkäle vaikuttaisi millään tavalla heidän elämäänsä. Kaunis se kyllä oli, kuin taivaalla kiitävä kynttilänvalo, mutta ei se sieltä ihmiskuntaa edes paljon valaissut. Oudon juhlallisiksi se aikuiset kuitenkin teki.

— Kuka olis uskonu, että ne venäläiset sen ensimmäisenä tuonne ampuu, äiti sanoi.

— Osasivat pitää tarpeeksi hyvin aikeensa salassa, isä huomautti. — Mahtaa siellä nyt Ameriikan poikia keljuttaa.

Satelliitti taittoi taivaaltaan tähtien joukossa. He seisoivat kylmästä hytisten portailla katsellen sen äänetöntä menoa. Vähitellen se pieneni ja painui lopulta länteen. Äitiä ja Ilkkaa alkoi palella todenteolla. Veljen hampaat kalisivat kylmästä, ja ne lähtivät äidin kanssa yhdessä tupaan. Saara jäi isän kanssa portaalle. Hämärästi hän tajusi, että oli ollut todistamassa jotain sellaista, mitä yksikään ihminen ei ollut nähnyt ennen tätä aikaa.

Tyttö tarkkaili isää. Se seisoj portailla kookkaana ja voimakkaana, eikä kuitenkaan ollut kokonaan siinä. Isän ajatukset taivalsivat jossain kaukana, sen Saara tajusi. Vihdoin mies yskäisi kuivasti, liikahti vähän, ja huomasi Saaran.

— Sinäkö jäit vielä katselemaan? se kysyi.

Tyttö nyökkäsi. Äkkiä isä kyykistyi Saaran vierelle ja kietoi kätensä tytön hartioille. Isän ote oli painava ja luja. Saara tunsu, ettei hänen isän läheisyydessä tarvinnut pelätä mitään.

— Kuvittelepa, jos tuolla avaruudessa kaukaisilla planeetoilla, vieraissa galakseissa asuu samanlaisia ajattelevia olentoja kuin me, isä sanoi hiljaa.

Saara yritti ajatella, mutta ajatus tuntui liian suurelta ja vaikealta tajuta.

— Eihän siellä voi, hän sanoi hiljaa. — Opettaja sanoi ettei missään muualla ole samanlaista ilmaa kuin meillä maassa.

— Opettaja puhuu vain sitä minkä varmaksi tietää ja mitä sille on opetettu, isä vastasi. — Kukas sen on sanonut, että ne muut tarvitsevat elääkseen juuri samanlaiset olosuhteet kuin maassa on. Älä sinä tyttö ihan kaikkea ikinä usko, mitä maailmassa puhutaan. Äläkä koskaan ajattele, että vain se on oikein mikä on hyväksi havaittu. Kaikkien hyvä ei ole samanlaista. Yksi tykkää yhdestä, toinen toisesta. Niin se on elämässä vähän kaikissa asioissa. Kuka tietää, vaikka meidän elinaikana vielä joku avaruuden eläjä ottaa yhteyttä maapallon asukkaisiin. Siinä sitä silloin meneekin monen viisaan ajatukset häränpyllyä.

Saara nauroi ääneen. Mielestään hän näki jonkun rillipäisen, viisaan opettajan heittämissä kuperkeikkaa koulun lattialla.

— Miksi Saara nauraa? isä kysyi lämpimällä äänellä ja painoi hänet lujemmin kylkeään vasten.

Tyttö ei kehdannut sanoa ettei hän isän puheista mitään ymmärtänyt.

— Lähetäänpä tuppaan täältä palettumasta, isä kehoitti, ja he menivät sisälle käsi kädessä.

Satelliitti vaivasi Saaran ajatuksia koko illan. Sen mitätön valo piirsi lapsen mieleen omaa kaartaan. Hän tunsi elävänsä jonkun uuden ajan kynnyksellä, vaikkei kaikkea vielä ymmärtänytkään. Myös isän puhe jäyti mieltä. Siinäkin oli ollut jotain sellaista, mitä hän ei vielä ymmärtänyt. Se oli vähän samanlainen kokemus kuin Ilkan mustakantisen runovihkon katseleminen. Ei hän senkään sanomaa vielä ymmärtänyt, vaikka veljelle tuli kauhea kiire piilottaa koko vihko, kun hän sen löysi. Jotain salaisuuksia siihenkin sisältyi.

Sali oli ainoa paikka missä hän sai olla rauhassa. Se oli talon vierashuone, jota käytettiin harvoin. Herrerakamariksi isä sitä sanoi, ja lisäsi, että vain uskovaisten taivaassa niitä saleja on. Saara istui pehmeässä laiskanlinnassa ikkunan lähellä ja katseli yötaivasta. Toiset nukkuivat jo. Vanhempien kamarista kuului isän ärisevä kuorsaus. Ilkan huoneesta kuului vain tasaista hengityksen tuhua.

Tuuli rynkytti ikkunoita. Valkoisten hörhelöverhojen lomasta näkyi pieni kaistale taivasta. Tähdet olivat kuin reikiä tummassa kankaassa. Saara ajatteli, että niistä rei'istä pääsi aivan vähän taivaan valoa maan päälle. Tyttö ei saanut unta. Ne planeetat ja galaksit häntä vaivasivat. Ja se satelliitti. Saarasta tuntui, kuin hän olisi istunut parhaillaan jonkun suuren salaisuuden reunalla. Kun jaksaisi tarpeeksi ajatella, jotain uutta ja ihmeellistä paljastuisi hänelle. Ajatuksissa joku ennen kokematon kasvoi ja laajeni koko ajan.

Tyttö istui nojatuolissa ja pinnisti ajatuksiaan. Hän tunsi kampailevansa jonkun suuren ja näkymättömän kanssa. Se suuri ja näkymätön oli hänessä itsessään. Se oli kuin lipas, joka täytyi avata.

Ajatus palasi satelliittiin, sen äänettömään matkaan, ja etäällä tuikkivaan valoon, ja äkkiä hän tajusi, mitä oli ajatuksissaan kaiken aikaa hakenut. Jostain vain tuli se valtava tieto, että maailma oli enemmän kuin koti, tuttu kylä ja Suomi, tai Amerikka kaukana ison meren takana. Syvä, riemastuttava ilo hulvahti tytön mieleen, kun hän tajusi, että hänessä itsessään oli olemassa toinen rajattomampi maailma, missä kaikki oli mahdollista. Siihen maailmaan kuuluivat myös avaruus ja galaksit, elämän mahdollisuus toisissa maailmoissa, kaikki ne hassut asiat, joita ei uskaltanut edes ääneen lausua. Siihen samaan maailmaan kuului myös uskovaisten taivas, josta hän oli nähnyt vain kauniita kuvia koulun kirjoissa.

Tyttö painui pieneen sykkyrään laiskanlinnan pehmeään syliin. Nyt hän tiesi mitä isä tarkoitti sanoessaan, ettei ihan kaikkea tarvinnut suoraan uskoa. Hänellä oli lupa etsiä ja löytää vastauksia ihan itse siitä maailmasta, joka oli hänen omassa mielessään.

Marja-Leena Lempinen

Hauska mies haudan takaa muisteluksia taidemaalari Iivanaisesta

Mies maalasi. Sen taidon hän osasi. Hän maalasi talojen lattioita, kamareiden seiniä, ovia, ikkunanpuitteita, uuneja. Eikä hän tyytynyt käyttämään vain sitä tavallista harmaata ja ruskeaa, vaan yhdisteli hienosti värejä, soinnutti niitä toisiinsa, tummensi ja vaalensi. Hän tapetoi, maalasi nauhaornamenteja seinän ja katon rajaan: kiemuroita ja kiehkuroita ilman sablonaa. Uuneihinkin hän maalasi kuvioita. Joskus hän maalasi vielä uunin eteen sermin, johon hän sommitteli kauniin maiseman ja teki puitteet ryhmyksistä.

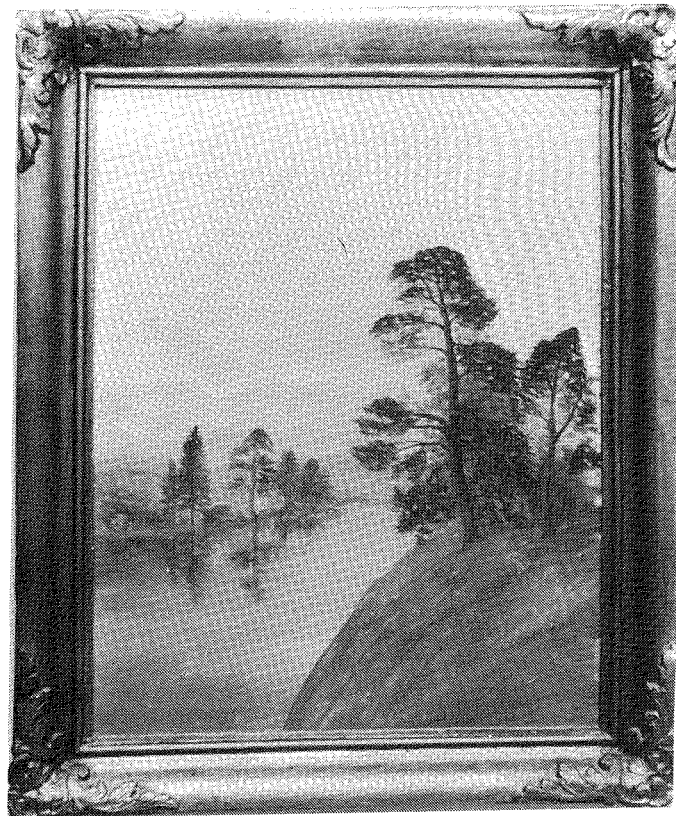
Kamarien seinille hän maalasi öljyvärein pahville tai pellavakankaalle kauniita järvimaisemia tutuista ja tuntemattomista paikoista. Hän tyydytti syrjäseutujen ihmisten kauneudenkaipuuta ja romantiikan nälkää. Joskus kuvat olivat heleitä; joskus hyvin tummia, varsinkin kuutamomaisemat, joissa kuu valaisi maisemaa pilviverhon takaa. Taulujen kehykset hän valmisti itse. Ne saattoivat olla hienoa, kullanhoitoista koristelistaa tai luonnonpuuta.

Hauska mies

Tuusniemen kirkonkirjojen mukaan Juho Taavetti Eerikin poika Iivanainen (1878—1949) oli taidemaalari. Ihmiset kutsuivat häntä enimmäkseen ”mualar Iivanaiseksi”. Taiteilija hän oli sekä luonteeltaan että ulkonäöltään: tumma, pitkätukkainen, leikkisä, huumorintajuinen, käsistään taitava mies, joka oli taloissa toivottu vieras.

Vuosisadan alkupuolella Iivanainen asettui asumaan Vehmersalmen Mustinlahteen Ruukin myllyn alatu-paan Hilma-nuorikkonsa kanssa, muisteli Hilma Tirkkonen, jonka lapsuudenkoti oli noin puolen kilometrin päässä myllyn alatu-vasta. Iivanainen oli kai kertonut Hilma Forsenin suvulle olevansa Mustinlahden hovin poika. Hilman kerrotaan karanneen hänen mukaansa jostakin Pohjanmaan ruotsinkieliseltä alueelta. Hilma Forsenin tiedetään olleen hienon perheen kaunis, kieli-taitoinen tytär, jolle monet käytännön toimet vaatimat-tomissa olosuhteissa tuottivat hankaluuksia.

Ruukin myllyn alatu-vassa oli kaksi asuntoa, niiden keskellä eteinen. Tupa oli pieni, tavaraa lattiasta kat-toon. Vaikka asuntoa vaihdettiinkin; muutettiin Kuveh-joelle, sieltä Miettälään Ukonlahteen, sitten Turulaan, josta päästiin omaan taloon Mienolaan, ei Hilman pe-rintöhuonekaluja purettu paketeista milloinkaan. Han-nes Turunen muisteli, että Iivanainen muutti hänen ko-titaloonsa v. 1923. Tupa oli kooltaan 9x9 m, entinen

savutupa. Se oli niin täynnä paperiin käärittyjä huone-kaluja ja muuta tavaraa, että vain kaita käytävä johti ovelta uunin eteen ja ovensuunurkkaan, jossa oli tava-ralaatikko pöytänä ja kolme jakkaraa istuimina. Tu-vassa taiteilija enimmäkseen tauluja maalasi, kesällä kyllä ulkosallakin.

Hilma ei ollut tottunut talonpitoon eikä kotieläinten-hoitoon, vaikka eläimistä kovasti pitikin. Yhtä kahta lehmää pidettiin maidon ja voin takia. Porsaskin saattoi olla, joskus kanojakin. Eläimiä ei olisi saanut tappaa, mutta vasikat saattoivat joskus kuolla nälkään. Salaa piti Taavetin elukoita lopettaa.

Jäniskoiria heillä oli Mustinlahdessa kolme: ei mitä tahansa musteja, vaan Hupi Moilanen ja Sista Tirronen, kolmannen nimi on unohtunut.

Hilmaa ja Taavettia kyläläiset pitivät harvinaisen sopuisana parina, koskaan eivät muista kuulleen sa-heidän riidoistaan. Papit patistivat paria vihille, mutta Ii-vanainen oli todennut tämän toimituksen tarpeetto-maksi sanomalla papille painokkaasti, että tupa on pie-ni ja kyllähän me samassa sängyssä nukutaan, mutta selät vastakkain.

Hilma mennä hyssytteli navettaan sarkatakissa ja taidemaalari kulki taulukaupoillaan maalaisittain pu-keutuneena, mutta kun pidettiin kesäjuhlia, johon kau-pungista tuli nuorisoseuraväkeä, Hilman kerrotaan ol-leen niin hienosti pukeutunut, etteivät mustinlahtelaiset ja ukonlahtelaiset häntä tunteneet. Hilman morsius-arkku kuuluu olleenkin täynnä mitä hienoimpia kan-

kaita, silkkiä myöten. Leveälieristä hattuaikin hän käytti joskus.

Kylän yhteisiin rientoihin he eivät kuitenkaan kovin paljon osallistuneet, enimmäkseen olivat semmoisia yksityisiä eläjiä, kotosia immeisiä, kuten vanhaisäntä Toivo Ruotsalainen Ukonlahdesta totesi.

Iivanainen kulki jalan pitkiäkin matkoja. Sulien vesien aikaan pääsi laivalla mukavasti kaupunkiin asti. Väinö Hallman muisteli Iivanaisen tulleen kesän perästä usein hänen lukseen Kuopioon kysymään: — Tiijtäkö kuka ostais tauluja?

Ja tiesihän Väinö Hallman. Kuuluu Pikku Truben kahvion seinälläkin olevan Iivanaisen maisemamaalaus.

Eläinrakkaita ihmisiä Taavetti ja Hilma varmasti olivat, koska niin monet ihmiset ovat sitä korostaneet. Hilmasta on kerrottu, että hän oli erityisesti lintuihminen ja koirarakas. Lapsia heillä ei ollut, mutta Taavetin lapsirakkautta kuvaa se Hilma Tirkkosen muistelu, jossa hän kertoi, että hänen 4—5-vuotias veljensä ei tervehtinyt ketään muuta kuin Iivanaista. Iivanaisen tullessa taloon, poika lausahti aina: — Hyvvee pävevee mualar.

Taiteilijalla oli tapana tuoda lapsille jotakin hyvää syötävää ja kullanhoitoisia taulunkehyspokaleita leikkikaluksi.

Kahdestaan pari ei paljon liikkunut, ehkä Hilman pitikin aina huolehtia taloudesta ja eläintenhoidosta. Iivanainen saattoi viipyä työmatkoillaan taloissa pitkiä aikoja. Hyvän työparin rakennusten teossa ja kunnostamisessa muodostivat muurari Marttila ja maalari Iivanainen.

Ei taulukaan luultavasti yhdessä päivässä valmistunut, sivellin oli ohut ja viivat, vedot, usein hennon hentoja ja samanaikaisesti saattoi tauluja olla tekeillä useita. Heinäveden Palokissa Iivanainen osallistui 1930-luvulla Liperi-laivan kunnostustöihin. Siihen aikaan hänen taulunsa saattoivat maksaa 20 markkaa kappale. Iivanaisen tauluissa on usein signeerauksena vain T.I. ja vuosiluku puuttuu tyystin.

Tuusniemen apteekkari Petersén, joka on maalannut Tuusniemen kirkon alttaritaulun, osti aina Iivanaiselta tauluja, kun tämä tuli kaupittelemaan, muisteli Saimi Heiskanen, joka oli apteekkarilla apulaisena.

Nuoruusvuosinaan Iivanainen oli kierrellyt ulkomailla, luultavasti Venäjän puolella Pietarissa asti. Olettavasti hän silloin oppi maalarin ammatin. Rahaa oli Iivanainen silloisen työparinsa Ilmari Kurosen kanssa ansainnut tinaamalla pannuja. Oikeata tinaa kaveruksilla ei kuitenkaan ollut ja sen vuoksi taloista tuli aina äkkilähtö pannujen jäädessä kuivumaan ”tinurien” ohjeiden mukaan.

Muutakin koiruutta hän keksi. Kerrotaan hänen kotonaan sekoittaneen tupakkamassiin ruutia hätkäyttääkseen kiertäviä, kutsumattomia vieraitaan. Kerran Väinö Holopaisen isä oli kysynyt Iivanaiselta tämän tullessa kyläilemään, että mitä olet viime aikoina puuhailnut. Taiteilija oli kertonut maalailleensa kitaroita, jotta saavat Luojalle soittaa pumauttaa.

Haudan takaa

Hilman kuoltua vuonna 1937, Iivanainen myi talonsa, mutta jätti asumisoikeuden itselleen. Taulujen maalaamista hän jatkoi viimeiseen asti. Taulukaupalla ollessaan Taavetti Iivanainen kuoli Heinäveden Palokissa lokakuun 28. päivänä 1949. Lähtö tästä maailmasta ei liene tullut taiteilijalle itselleen yllätyksenä, koska hän eläissään piti hautajaisensa, todennäköisesti kuolinvuonnaan. Näissä hautajaisissa oli läsnä muun muassa Sassukan talon emäntä tyttärensä Leenan kanssa. Kolmen ison talon väki oli kutsuttu. Leena Airaksinen ja vanhaisäntä Toivo Ruotsalainen Ukonlahdesta muistelivat, että niissä hautajaisissa tarjottiin kahvia, eikä rohtojakaan puuttunut.

Iivanaisen hautakivestä Ruskilan hautausmaalla ei taitelijan kuolinaika käykään ilmi. Siitä erottuu ajan myötä himmennyt teksti

IIVANAINEN

Juho Taavetti
* 11. 2. 1877

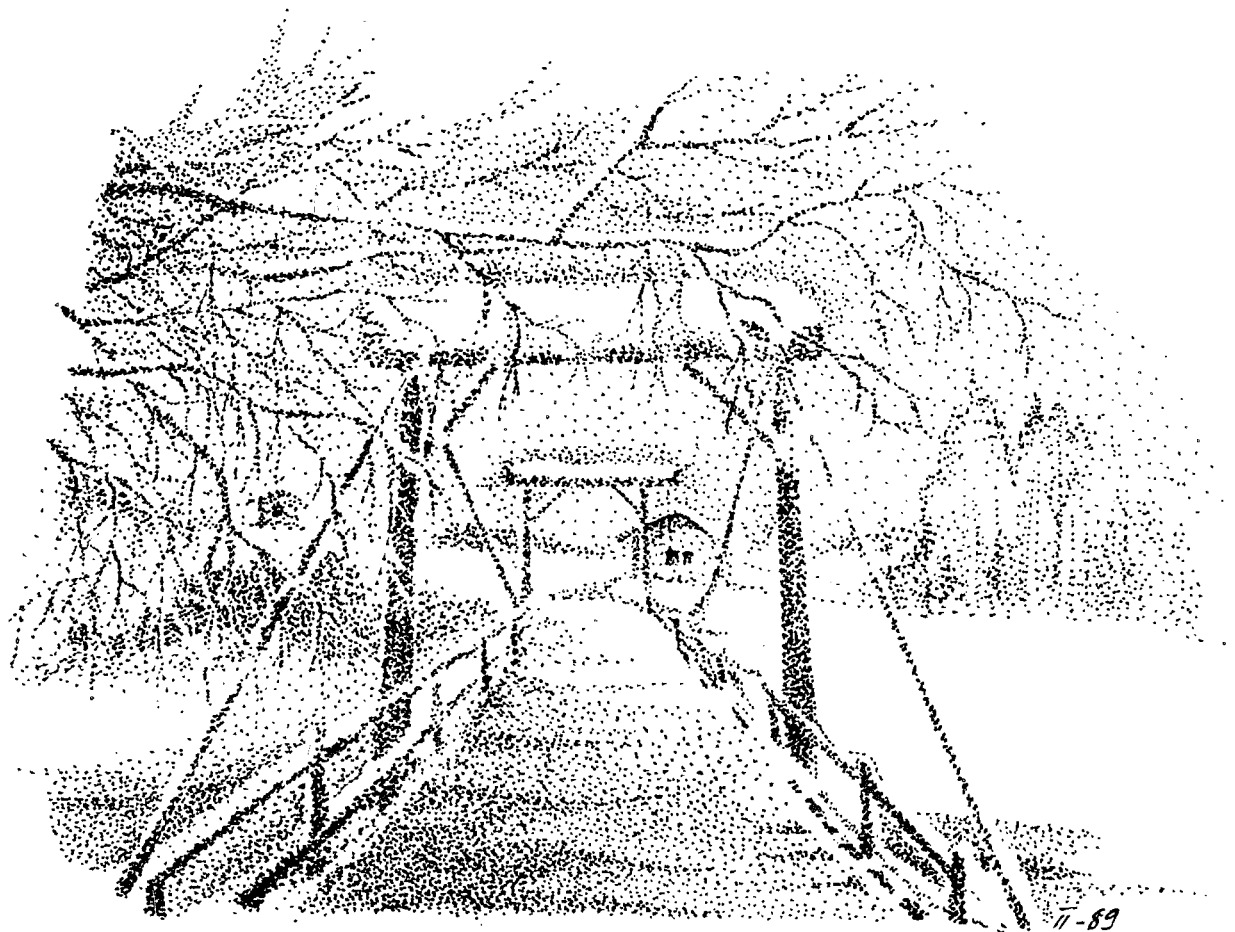
Hilma Maria
o.s. Forsen
* 14. 9. 1871
† 28. 6. 1937

Tiedot Hilmasta on merkitty tavanomaiseen tapaan, vaikkei heitä koskaan vihitty. Hilman kainaloon arkuun Taavetti kuuluu panneen linnun, joka oli lentänyt heidän kotinsa ikkunaan Hilman kuolinpäivänä. Kerrotaan, että siitä linnusta sairaana ollut Hilma oli aavistanut lähtöpäivänsä koittaneen.

Iivanaisen haudan vierellä ojentautuu kohti taivasta vanha koivu. Hänen maalauksensa, lysti luonteenlaatusa ja värikäs elämänsä ilahduttavat ihmisiä yhä tällä seudulla.

Raija Pohjolainen

Taulut kuvannut Ukonlahdessa syksyllä 1989 Sinikka Hakkarainen.

Talvisia aatoksia

*aamu-aurinko paistaa hangelle
olen hetken upporikas —
peltoni on kylvetty täyteen
timantteja*

*pakkaspäivän sinisessä hämärässä
kylätie kuin maalaus
huurteiset oksat holvina
särkyvän kuuran helinä
tähtisateena —
luonnon tilataidenäyttely
alati uusiutuva*

T.S.

Luonnossa

*Olla hiljaa
Kävellä
Nauttia
Kuunnella hiljaa
lintujen viserrystä
hyönteisten surinaa
Katsella lintujen taiteellisia lentoja.
Jos on hiljaa
niin voi nähdä pienet korvat
ja tuuhean hännän.
Niin se on orava
Jos on oikein hiljaa
se voi näyttää, miten se syö.
Voi nähdä jäniksiä.*

Jukka Juvonen

Lapsuuden joulumuistelmia lähes 60 vuoden takaa

Kotikirkko joulukuntoon

Vanhemmalla iällä säilyvät monet lapsuusajan tapahtumat selkeästi muistissa, vaikka monet myöhempien vuosikymmenien tapahtumat ovat suurelta osin unohduneet.

Koulun joulujuhlat olivat sellaisia, sillä niihin osallistui koko koulu yhdessä ja valmisteltiin niitä useiden viikkojen ajan ennen joulua. Siihen aikaan oli tapana, koska yleisiä tilaisuuksia oli vähemmän, että vanhemmat, kyläläiset ja koulunsa päättäneet osallistuiivat runsaslukuisesti myös koulun joulujuhliin. Koulun joulujuhlista selviytyttyä oli mieluisena ja odotettuna tehtävänä päästä mukaan kotikirkon joulukuntoon laittamiseen.

Sinä aikana kun isämme oli ”kirkkofäärinä” tapahtui se suurelta osin jonkinlaisena talkootyönä, mihin me pojatkin pääsimme mukaan.

Kirkon ja sen ympäristön joulukuntoon laittaminen olikin pakkas- ja lumitalvina suuren työn takana, mitä nyt sähköistettynä ja koneellistettuna kautena ei osata edes ajatella.

Lumisina talvina oli teiden ja kirkkopihan auraaminen ja muut lumityöt aloitettava jo 2—3 päivää ennen joulua. Tiet aurattiin 2—4 hevosen vetämänä suurella puuauralla. Lumityöt suoritti tavallisemmin pikkupappilan arenttilainen Eemil Hätinen. Lisäapuna oli kellonsoittaja Mikko Nissinen poikineen ja Urho-ruuniineen. Taisi joskus olla auraa vetämässä myös Turulanrannan Juhani Räsänen hevonen. Hevosmiehet hakivat myös kirkkoon tulevan joulukuusen seurakunnan mestästä.

Pakkastalvina oli myös kirkkoa lämmitettävä ennen joulua 1—2 päivänä. Ensimmäinen työ oli uunien ja savutorvien puhdistaminen, koska kylmiä kaminoita ei tahdottu saada alkuun vetämään. Samoin täytettiin uunien vieressä olevat halkokehikot puita täyteen, niin että ne riittivät joulunaikaiseen lämmittämiseen.

Lopullinen kirkon sisäpuolen kuntoonpano ja loppusiivoukset olivat aina joulun aaton aattona, mihin me pojatkin saimme ”aputyövoimana” osallistua. Suurin työ oli kynttilöiden paikoilleen asettelu, alakerran penkkiriveille, parvekkeen laiduille, sekä ikkunoihin. Myös joulukuusen ja kattokruunujen kynttilöiden laittaminen oli hankalaa, sillä siihen tarvittiin korkeat tikkait. Joulukuuseen ei laitettu muita koristeita kuin tähti latvaan ja kynttilät, ehkä joskus myös hopeapaperisui-kaleita. Kynttilöitä varten oli reijitetyt lautatelineet, sekä ikkunoihin kolmiorimat. Entisten kynttilöiden jätteet telineistä kaivettiin puhtaaksi ja uusi kynttilä vuotiin reikään sopivaksi. Kirkon kellarissa oli kymmen-

kunta peltisankkoa täynnä edellisten vuosien puoliksi poltettuja kynttilöitä, joista valittiin pisimmät, uusien kynttilöiden lisäksi, telineisiin pantaviksi.

Usein jouduimme me ”juoksupojat” hakemaan Mäntylästä yhtä ja toista pientä tarviketta. Isä kirjoitti tilauslapun, minkä me käskyn mukaan veimme myymälänhoitajalle. Alkuun oli myymälänhoitajana Kustaa Pekka Horttanainen, sekä myöhemmin ”piipunkuljettaja” Pekka Yletyinen ja Eetu Ahlgren.

Työn lomassa oli meillä pojilla lupa olla myös piilolla, sillä piilopaikkoja oli runsaasti. Alttarille meneminen oli kuitenkin kiellettyä. Joskus oli mukana myös koulukaverimme Väinö ja Ossi Heiskanen, kirkkohera O. W. Heiskasen pojat. Näin tuli kotikirkon jokainen soppi hyvin tutuksi.

Ainakin kerran kävi myös kanttori Otto Huttunen kokeilemassa urkuja ja ”seurustelemassa”. Sen muistan siitä, kun me pojat polettiin urkuja. Tosin yhden pojan paino ei riittänyt polkemiseen, vaan polettiin kahden samaan tahtiin.

Pääosiltaan tehtävät kai olisivat kuuluneet suntiolle, mutta suoritettiin ne talkootyönä. Ainakin kerran suntio Viljam Laine vei talkoolaiset omistamaansa Pönnkälän kahvilaan, missä saimme myös Marin kuuluisia munkkeja kahvin kanssa.

Jouluaamuna oli suntion ja muiden avustajien mentävä jo aikaisin jouluaamuna kirkkoon, lämmittämistä, rappujen lakaisua sekä kaasulamppujen ja kynttilöiden sytyttämistä varten.

Joulukirkko oli aina täynnä kansaa. Hevoset eivät mahtuneet läheskään kirkonmäelle, eikä edes välittömään läheisyyteen, koska hevoskyyti oli pääasiallinen kulkutapa joulukirkkoon tulijoille.

Kirkonmenot kestivät siihen aikaan pitempään kuin nykyään. Tavallisimmin oli kaksi saarnaa ja varsinkin pastori Sakari Hämäläisen saarnan pituus oli täysin arvaamaton, kun hän tosi kristittyinä monesti unohti ajan ja paikan sekä muut ulkonaiset olosuhteet.

Häiritsevänä tekijänä nykyaikaan verrattuna oli se, että suntio joutui ainakin kerran tai useamminkin täyttämään uunit haloilla jumalanpalveluksen aikana. Viimeistäänkin saarnan jälkeen läksivät myös hevosmiehet katsomaan ajokkia. Tämä olikin tarpeen, sillä kirkonmäellä tehtiin ilkivaltaa mm. riisumalla hevosia, sillä eivät kaikki kuskipojat malttaneet olla kirkossa koko aikaa. Lähes joka talossa oli kartanolla irrallaan koira tai useampiakin, mitkä läksivät aina mukaan ja pyrkivät muun väen mukana myös kirkkoon.

Kirkkoherra O. W. Heiskasen aikana oli joulukirkossa vakio-ohjelmana hänen komealla tenorillaan alttarilta laulamansa "Joulu yö, juhla yö...".

Jumalanpalveluksen jälkeen jäimme myös keräämään kaikki ylimääräiset kynttilät pois telineistään. Kirkkoon jäi myös varattomia ja vanhuksia, joille jaettiin puoliksi palaneita kynttilöitä, mitä he olivat tottuneet saamaan joka joului.

Kirkon vaihtelevan lämmön ja ovista käyvän vedon takia putosi monesti kirkonmenojen aikana kattokruunuista palavia kynttilöitä. Vanhat ihmiset sanoivat, että se ennustaa sen, montako kirkonpalvelijaa kuolee seuraavan vuoden aikana. Taisi ennustus joskus pitää paikkansakin.

Me pojat toimme myös mukamme kynttilänpätkiä kotiimme ja jokaisella oli joulun aikaan "oma tuohus" nenänsä edessä. Uuden vuoden jälkeen, kun tuvan lattiaa ruvettiin pesemään, muistutti se äidin mukaan luis-tinrataa.

Joulukirkosta läksi usein mukaamme myös pitkämatkalaisia sukulaisia jouluaterialle ja hevosiaan syötämään.

Jouluostoksilla Aapeli-sedän kaupassa

Toisena mieleen jääneenä joulunaluksen vakiotapah-tumana oli käynti Aapeli-sedän kaupalla Salonkylässä. Se tapahtui pari viikkoa ennen joulua. Hevosella ajettiin talviteitä pitkin Kumpusaaren kautta Soitunlahteen ja siitä Litmaniemen tietä Salonkylään.

Käynnin tarkoituksia oli useita. Ennen lähtöä oli teurastettu 1 tai 2 sikaa, joista vietiin puolikas tai toinen koko sika kaupassa myytäväksi. Samoin vietiin kertyneet vasikan- ja lampaannahkat, lehmän hännät ja hevoson jouhet ym. Samalla tehtiin myös tili kesän aikana Aapelin-kaupan laskuun vastaanotetuista pajunparkeista, joita kesän aikana oli kertynyt kokonainen kuormallinen. Pajun parkit kuormattiin tammikuun aikana ja vietiin ne markkinaviikolla Elorantaan Kuopi-

oon. Parkkeja kertyi joinakin vuosina lähes kymmenkin hevოსkuormaa, joten siihen tarvittiin koko kylän hevoset. Osa ajomiehistä toi paluulastina kauppatavaraa Salonkylään Litmaniemen kautta.

Joulukaupalle lähdettiin lauantaina iltapäivällä. Mukaan pääsi vain yksi poika kerrallaan vuoronperään. Samalla oltiin myös yötä ja kylässä. Illan pimetessä ruokittiin hevonen ja vietiin talliin. Tuotavat tavarat rekehen varastoista otettava raskaampi ostettu tavara, käytiin saunassa ym.

Minä toivoin koko illan hartaasti myymälään pääsyä, sillä kotona oli vuosikausia leikitty kauppa ja nyt olisi tilaisuus päästä oikeaan kauppaan. Yön nukkumisen jälkeen sekin tapahtui ja olin hyvin innokas etsimään ja kantamaan ostettavia tavaroita. Kun tili oli tehty pajunparkeista ja viedyistä tavaroista, alkoivat vastaostot. Aapeli-setä oli hyvin nuuka kauppias, sillä hän ei antanut kenellekään rahaa saamisesta, vaan se oli otettava tavarana. Omat ostonsakin hän maksoi tukkuliikkeisiin rahalla heti ostettaessa.

Tavallisimmin otettiin tyhjään paluukyytiin myös raskaimpia ostoksia, mm. 1—2 säkkiä karkeata ja puolikarkeata suolaa, säkki voisuolaa, lamppuöljyä, hevosvaljaita, hevosenkenkiä, pohjanahkaa, sekä kevättä varten 1—2 kerää piikkilankaa, naulalaatikoita ja muuta tavaraa.

Myös jouluostokset aloitettiin samalla ostamalla lipeäkalaa, maltaita, suurempi erä paahtamatonta kahvia, 2—3 toppaa sikuria, sokeritoppa tai 5 kg:n puulaa-tikko Sirkku-sokeria.

Ehkä kaupantekijäisiksi sai tavallisesti "ohjaspoika" itselleen sarka- tai tyykihousukankaan, mokkakangaspuseron tai karvahatun.

Ennen lähtöä tuli myös Saara-täti kauppaan ja keräsi kotijoukoille vietäväksi suuhunpantavaa, keksiä ja karamelliä, mitä kotiin jääneet osasivat hartaasti odottaa.

Eino Juutilainen

Talvilaulu

*On taaskin tullut aika
se vuoro vuodesta,
kun meill on talven taika
ja raikas pakkassää.*

*Maan peittää valkohanki
puut huurre hunnullaan.
Jos oot sä arjen vanki,
käy luontoon lenkille!*

*Saat siellä surut suistaa
ja huolet huomisen,
ja kiitosmielin muistaa
työt Luojan laupiaan.*

*Kun hanki helmin hohtaa
ja kuura kitehin
se aatoksesi johtaa
satujen onnelaan.*

*Nyt hanki kestää liitä,
latuja laitellaan.
Saa sukset, kelkat kiittää
suorinta tietä vaan.*

*Niin raikas, hyvä mieli
ja posket punaiset
palkinto paras sieltä
on varmaan jokaisen.*

*Kun vuoden aikain vaiheet
näin tarjoo vaihtelun,
on sinä ilon aiheet
ja suuren kiitoksen.*

*Ain ylistellös Luojaa
kun meitä muistaa näin.
Hän elämäämme suojaa
ja tarjoo lahjojaan.*

Meijän ANTTI

Tohtori Antti Mustonen on meille kaikille tuusniemeläisille tuttu ”liikär” ja hänet taidetaan tuntea ympäristökunnissakin.

Mistäpä tämä kuuluisuus johtuu? Tavallisesti lääkäreistä kerrotaan heidän parannustaidoistaan, mutta Antista kerrotaan juttuja hänen tokaisuistaan, vähättelemättä hänen parannustaitojaan. Näitä juttuja on jokaisella tuusniemeläisellä kerrottavanaan ja aika siivittää ne yhä hoitoisemmiksi ja antaa lisäväriään.

Kun Antti tuli Tuusniemelle lääkäriksi, siunailtiin, että ”liikär” uskalsi sanoa jollekin potilaalle: ”Kohtapa kohta sielunkelloja soitellaan.” Se oli uskaliaasti sanottu sen henkisessä ilmapiirissä. Nyt me olemme jo tottuneet Antin diagnooseihin ja sanontoihin.

Eräskin eukkonen tuli vastaanotolle ja alkoi luetella koskujaan, kolotuksiaan, kivistyksiään, pyörrytyksiään ja piän vieppoomisiaan ennen kuin Antti ehti syynätä-

kään. Silloin Antti oli tokaissut: ”Ala vuan kävellä hau-tuusmuualle.” Mutta Antin rohdot paransivat eukkosien ja hän elää tänäkin päivänä.

Eräs huumorintajuinen opettaja kertoi: ”Soitin Antille ja sain jotenkin supatettua, että mitä teen kurkulleni ja saanko sairaslomaa, kun olen puhetyöläinen. Antti antoi neuvon, että ’pie suus kiinni’.”

Toinen kertoi myös soittaneensa Antille ja valittaneensa, että jalka on kovin turvoksissa eikä hän pääse marjametsään. Antti neuvoi: ”Kävele muantietä!”

Antti osaa ilkamoida meidän sairauksilla, todellisilla tai luulotelluilla. Kun olin vielä virassa, niin Antti esitteli tohtori Kalliselle, että Liisan vaivat paranevat heti, kun eläkepapereita uhataan kirjoittaa. Hameen helmet vain hulmahtavat Harjun kohdalla, kun hän tohtorin edestä livahtaa.

Kerran Antti nauraa kiherteli kouriinsa: ”Kyllä Tuusniemen eukkoin vaevat heti paranoo, kun on hyvä hinta puolukoilla ja sienillä.”

Antilla on oma tyylinsä lähettää sairaalalähetteitä, ainakin näin tutuille kun allekirjoittaneelle. Tarinaharjussa odotetaan mielenkiinnolla Antin lähetteitä. Kerrankin Antti kuvasi sairaalatarvettani kiireelliseksi: ”Potilas on pikaisesti sisään otettava. Syleksii pitkin tietä ja on epäsiisti.”

Onhan niitä ehtinyt olla tavallisiakin lähetteitä, mutta jossakin oli loppukaneetti: ”Katsokaa hänen nilkkaansa. Hyppelehti Happolan pihalla ja loukkasi nilkansa.”

Antti osallistui myöskin puoluepolitiikkaan. Petteri Savola keskustasta ja Antti sosiaalidemokraateista tekivät vaalityötä samoilla alueilla. Petteri Savola oli määrännyt eräälle emännälle hyvät lääkkeet. Eipä siinä sen kummempaa ollut, mutta lääkkeet loppuivat ja emäntä tuli uusimaan reseptiä Antilta. Antti uusi, mutta ilkeys tapasi vai liekö ollut vaalityötä, kun hän huusi vastaanoton ovelta: ”Ota Uurtajasta tai Harjusta näellä minun resetillä!”

Kun Antti täytti 50 vuotta, hän pasteerasi mustassa puvussa. Lieneekö ollut itse ostamansa vai äitinsä. Antin omat aikamiespojat Mikko ja Tapani tulivat kyselymään Pajulahden Mikolta, että onkohan tuo meidän isä, joka mustassa puvussa vieraita vastaan ottaa.

Me tuusniemeläiset olemme tottuneet Antin ruskeaan villapaitaan. Edellinen oli harmaa, jonka Helena-vaimo armotta poltti rikkonaisuuden takia. Mikähän lienee ruskean villapaidan kohtalo? Kyllä kansa tietää.

Lautalan ostettuaan Antti totesi, että nyt saa rauhasa aamusella vetensä heittää omilta rappusilta ja hiljaksen hyreksiä omalla äänellään vaikka virsiä. Vaikka eipä Antista oikein liene veisuumieheksi.

Lautalaan liittyy toinenkin juttu. Lautala on vanha puutalo ja Antti halusi kunnostaa sen vanhan mallin mukaisesti. Niinpä hän soittikin museovirastoon eräälle naispuoliselle virkailijalle kysyäksään vanhan tyylin maalin sekoitusohjetta. Tämä tutki ja tutki, mutta ei osannut antaa neuvoa. Antti vähän äkämystyi: ”Kyllä minä vähä ihmettelen, että immeinen ei ossoo sannoo kuuven vuon museotieteen lukemisen jälkeeseen miten muali sekotetaan. Minä jo osasin kirjoitoo pirturesetin puolen vuen lääketieteen opiskelun jälkeeseen.”

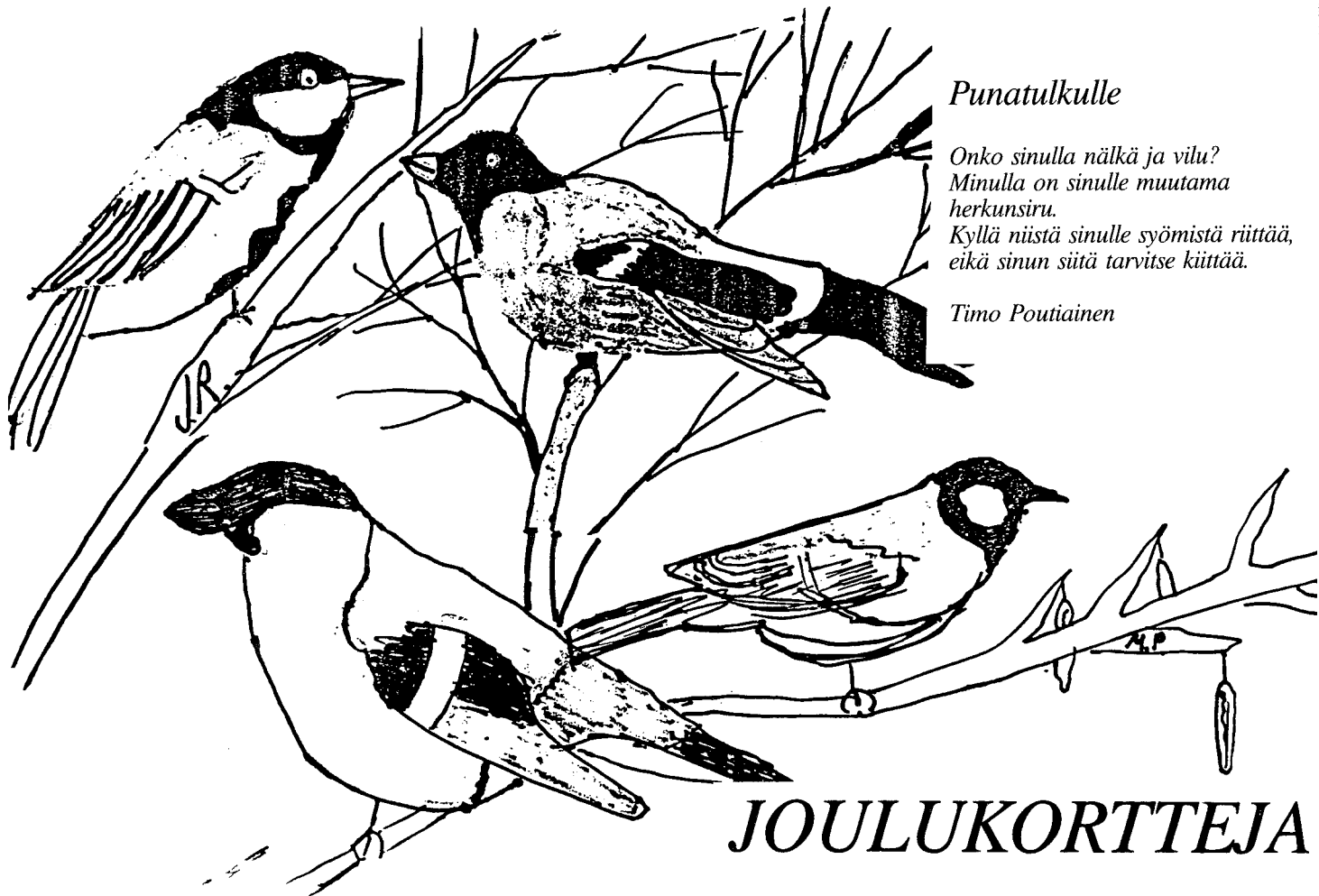
Antti on ollut meille psykologi, kärsivällinen kuuntelija, sielunhoitaja, milloin piikikäs, milloin leppoisa. Eräskin pappa tuli vastaanotolle ja kertoi juurta jaksain Helsingissä käyntinsä; junamatkan, kahvikupin hinnan ja jaaritteli kaikkea näkemäänsä ja sitten julkaisi tärkeän asiansa: ”Sinä et, Antti, tajua tietekää, että oun muuttanna vanahustentalolle. Oun lähempänä hauutusmuata.” Tähän Antti: ”Kyllä ne kantajat aena kahvisa hankkii.”

Rakennemuutos toi eläkeläisiä syrjäkyliltä kirkolle. Anttia pyydettiin puhumaan terveydestä eläkeläisten kerhossa. Näyttö Antin puheesta: ”Elekee eläkeläiset latmistoo peräkkäin pitkin tietä aenakaan kesän tullessa, vuan mänkee kotmökille ja kuopikee kun kanat kukka- ja porkkanapenkkiä.” Siinäpä puheen ydin.

Tämä on meidän Antti. Näitä Antin totuuksia huastehtaan vielä vuosikymmenien jälkeenkin. Kun luette tämän jutun, niin varmaan useammalle muistuu mieleen, että niin sanoi minullekin — Antti.

Liisa Pajulahti

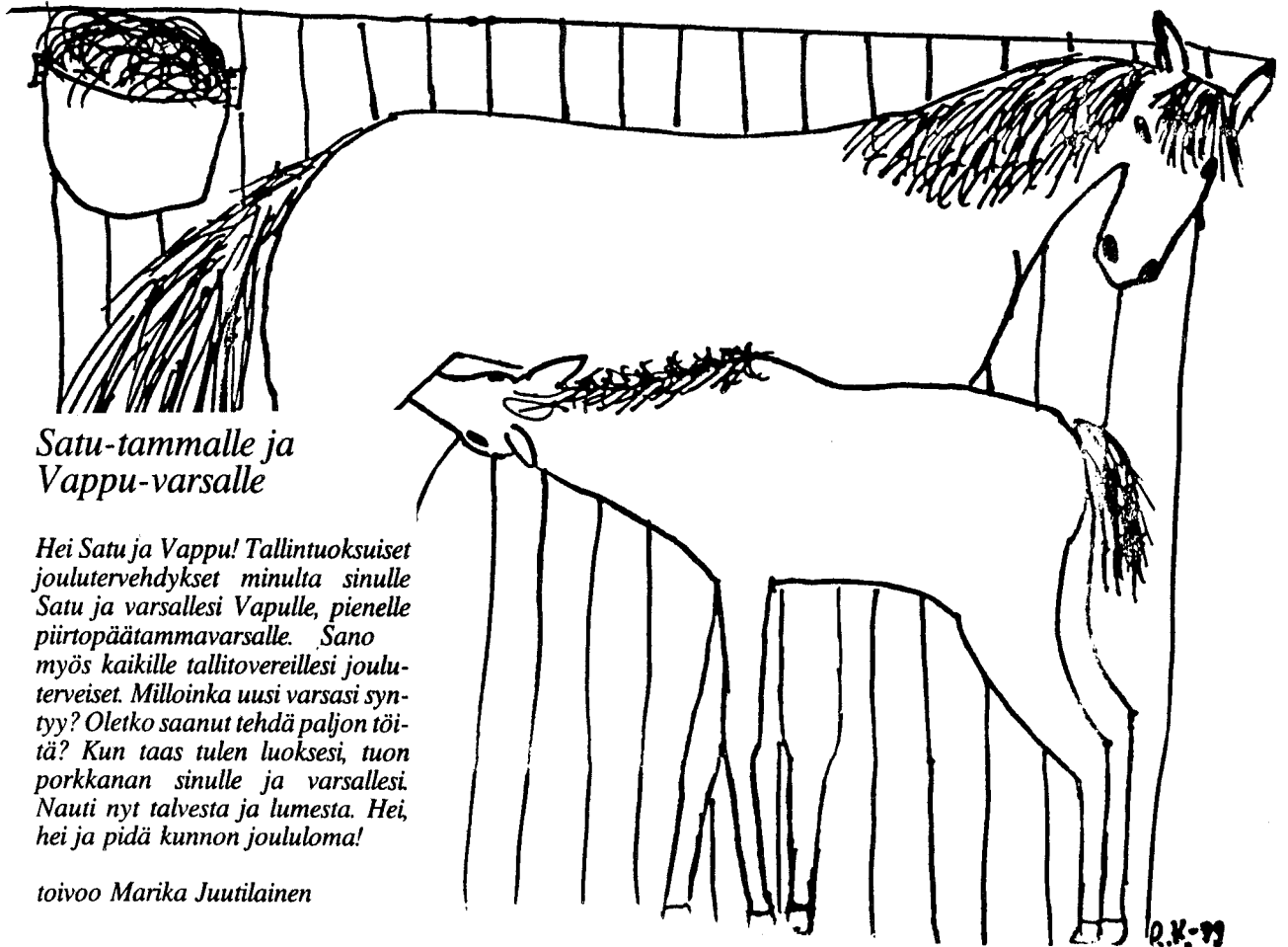

Punatulkulle

*Onko sinulla nälkä ja vilu?
Minulla on sinulle muutama
herkunsiru.
Kyllä niistä sinulle syömistä riittää,
eikä sinun siitä tarvitse kiittää.*

Timo Poutainen

JOULUKORTTEJA

Satu-tammalle ja Vappu-varsalle

*Hei Satu ja Vappu! Tallintuoksuiset
joulutervehdykset minulta sinulle
Satu ja varsallesi Vapulle, pienelle
piirtopäättämvarsalle. Sano
myös kaikille tallitovereillesi joulu-
terveiset. Milloinka uusi varsasi syn-
tyy? Oletko saanut tehdä paljon töi-
tä? Kun taas tulen luoksesi, tuon
porkkanan sinulle ja varsallesi.
Nauti nyt talvesta ja lumesta. Hei,
hei ja pidä kunnon joululoma!*

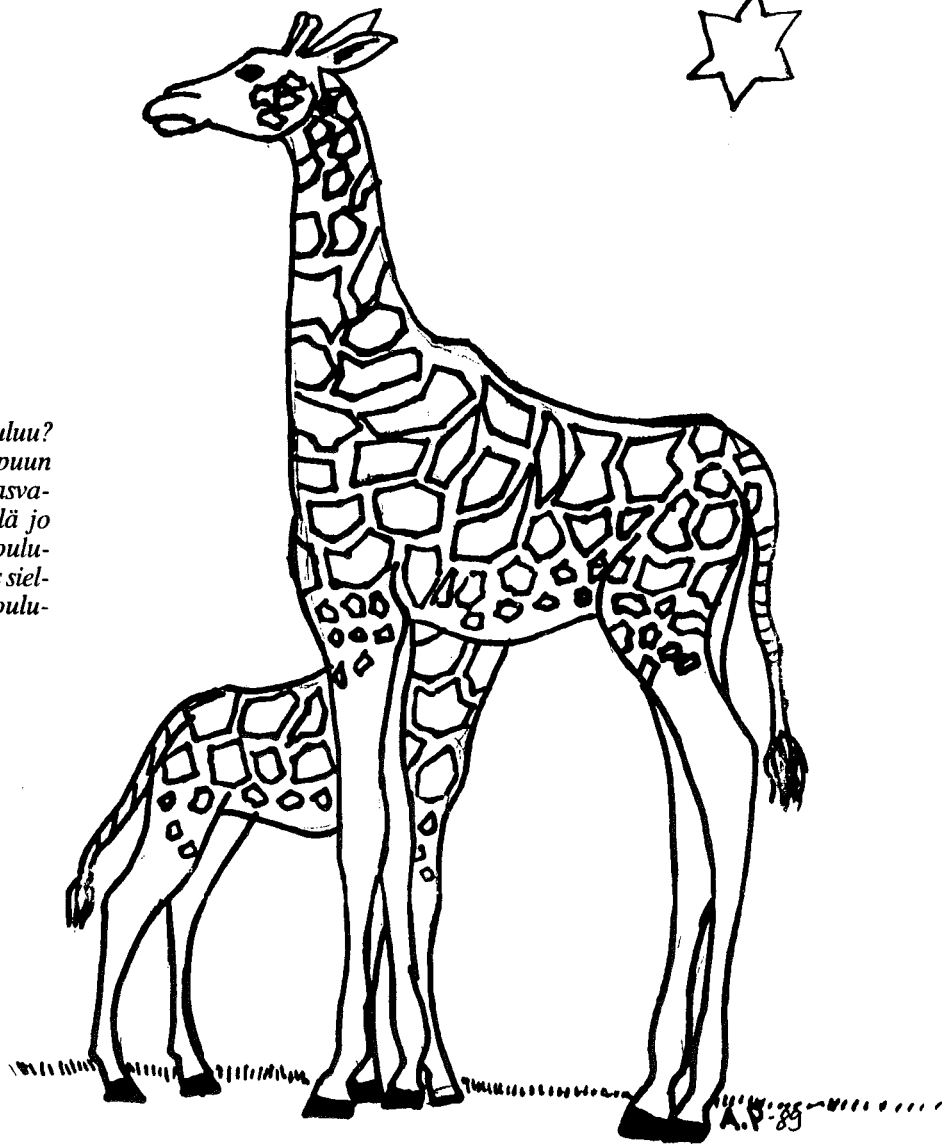
toivoo Marika Juutilainen

Kirahville

Hei Pilku-kirahvi, mitä kuuluu?
Onkos siellä paljon heinää tai puun
lehtiä? Onkos pikku-Täplä kasva-
nut jo isoksi? Loistaakos siellä jo
joulutähti? Aijotkos hankkia joulu-
kuusta? Minä voin lähettää, jos siel-
lä ei niitä ole. Onhan sinulla joulu-
kuusenkoristeita?

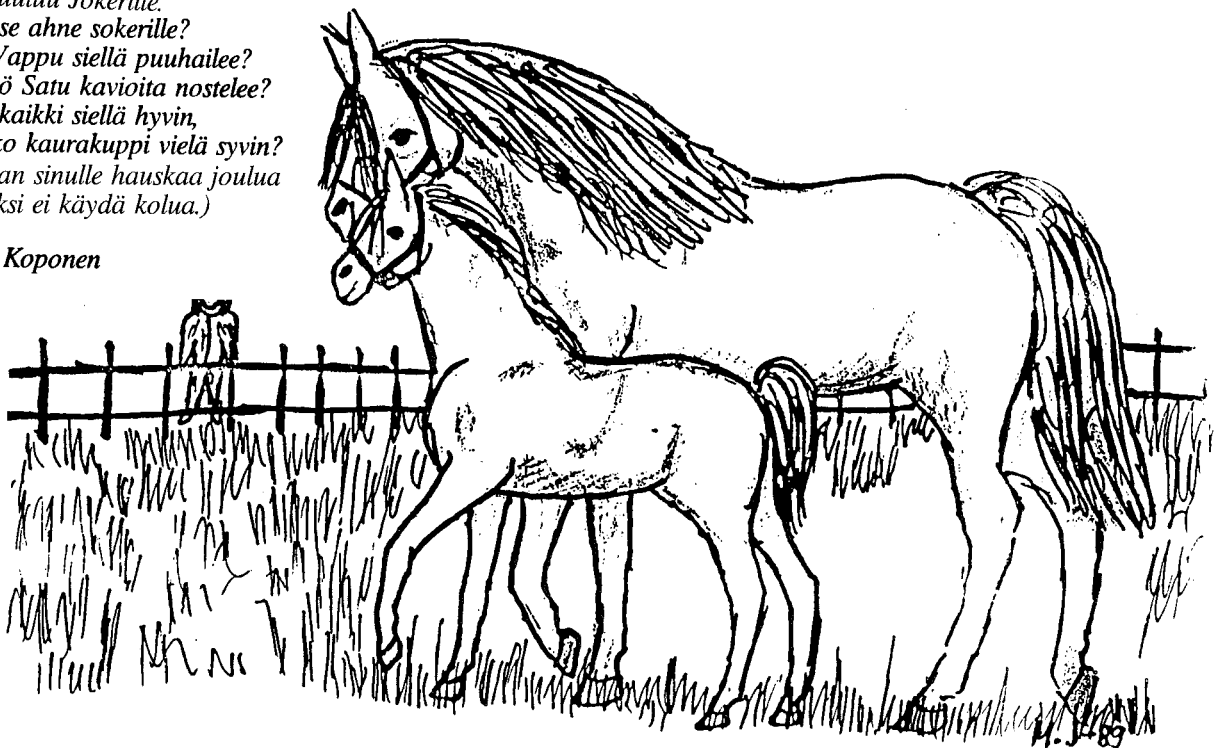
terveisin Anna Pelkonen

Martta-tammalle

Hyvää joulua toivotan sulle,
toivottavasti kerrot sä mulle,
mitä kuuluu Jokerille.
Onko se ahne sokerille?
Mitä Vappu siellä puuhailee?
Vieläkö Satu kavioita nostelee?
Onko kaikki siellä hyvin,
eli onko kaurakuppi vielä syvin?
Toivotan sinulle hauskaa joulua
(Onneksi ei käydä kolua.)

Reetta Koponen

Hukkuneiden muistomerkkin paljastustilaisuuden yhteydessä 2. päivänä heinäkuuta teki neitsytmatkansa myös uusi, kymmenmetrinen kirkkovene. Kotiseutuyhdistyksen edustajat Anna-Liisa Happonen ja Onni Rynnänen laskivat seppeleen Juojärveen onnettomuuspaikalle.

Waan kuolinpaikka viimeinen, on tietymätön kaikille

*Hukkumistapahtuma Juovedellä
toukokuun 31. päivänä v. 1879*

Historiikin laatiminen 110 vuoden takaisesta tapahtumasta ei ole tarkoin tiedoin helppoa toteuttaa. Tosiasiat jopa tarinatkin ovat vuosikymmenien kuluessa muuttuneet, ajan virrassa viruttuneet ja värityneet. Tosin minulla on ollut tilaisuus jo 30 vuotta sitten kuulla kerrottavan "hukumuksesta". Nyt kuluneen vuoden ai-

Kirkonkirjoja tutkiessani olen löytänyt ainakin yhden ristiriitaisen tiedon. Hukkuminen on kirjattu kesäkuun ensimmäiselle päivälle, mutta kunkin hukkuneen henkilökohtaisessa rekisterissä on kuolinpäiväksi merkitty toukokuun viimeinen.

Muistokivessä on järvemme nimenä Juovesi. Hyvin vanhoista kartoista löytyy nimi Jukoinen. Se on todennäköisesti täällä viipyneitten lappalaisten antama. Siitä on myöhemmin muodostunut Jukovesi ja sittemmin Juovesi. Tällä vuosisadalla on järveämme alettua kutsua Juojärveksi.

Kun tämä kaunis Jukoisemme on niin monelle ajan saatossa tuottanut murhetta ja tullut kohtalokkaaksi vedeksi usealle myrskyssä soutaneelle, on muistomerkki aiheellinen ja oikealla paikalla.

Siirtykäämme nyt mielikuvituksissamme 110 vuoden taakse toukokuun viimeiseen päivään, helluntain aattoon.

Tuona lauaintaina noustaan muutamassa talossa Ukonlahdessa, Enonsalossa ja Juurikkamässä arkitöille tavallista aikaisemmin, jo ennen kukonlaulua. Ukonlahdesta ja Enonsalosta joudutaan lähtemään liikkeelle hyvin varhain, joten ollaan tien päällä jo aamu-kahdeksalta taivaltamassa Juovettä kohti. Retkeä on jo aiemmin suunniteltu ja ennenkin samoja kirkkopolkuja kuljettu ja venematkoja tehty. Juurikkamäen Lassilasta ovat talon tytär ja ystävät, talon palkollinen, lähdössä. Heille veneranta on lähellä, joten päiväskareitakin ehditään suorittaa. Juurikkalahdessa Tirkkolan (nykyisen Ollilan) rannassa on venelaituri ja sen vieressä kirkkomatkoihin käytetty nuottamiesten vene. Neitosten ehtieissä rantaan ovat pitempimatkalaiset äyskäröineet veneen ja laittaneet sen muutenkin soutukuntoon. Ollaan lähdössä suureen juhlaan. Halutaan

kana olen saanut hyvää tietoa onnettomuudesta pelastuneitten sukulaisilta. Lapsina ovat he kuulleet tapahtumasta mummoiltaan ja myöhemmin omilta vanhemmiltaan, tädeiltä ja sediltään. On ollut kiinnostavaa eläytyä oivallisten kertojen tarinoihin.

päästä helluntaikirkkoon, jumalanpalvelukseen, jossa tytöt konfirmoidaan ja pääsevät ensi kerran pyhälle ehtoolliselle.

Kahdeksan iloista matkaanlähettäjä nousee yksitellen veneeseen. Vanhin menee peränpitäjäksi, neljä naista ahtautuvat vierekkäin keskituhdolle, miehet haluavat soutajiksi ja nuorin saa kokkapaikan. Mukavasti irtaudutaan rannasta, ja lahdella vene lipuu tasaisesti; eihän istuta missään kiikkerässä paatissa jos ei kirkkoveneesäkään.

Turvallista on viiletää mantee-reen ja saarien suojassa, kun ei tuuli tunnu. Ei ole kiirettä. Siksi seuraillaan tyyniä rantoja ja joudutaan Lampsunlahdelle, jossa vene hiukan keinuu Hirviselältä Kaasilansalmen kautta tunkeutuvassa puhurissa. Mutta ei hätää — pian ollaan saaren suojassa. Soudetaan ohi ison kiven ja saavutaan Pakkasalon ja pienten saarien välistä Savoniemen kärkeen. Käännyttyessä niemen takaa joudutaankin heti kokemaan vihurina puhaltavan luoteistuulen voima. Perämies väsy, joten pian olisi vaihdettava tärkeää melan käyttäjää. On tarkoituksena päästä Honkaniemen taakse Turulan rantaan niin, ettei jouduttaisi sivutuuleen. Kuivasaa- ren kohdalla peränpitäjä yrittää antaa paikkaansa toiselle. Mutta silloin — yli laidan pyyhkivä korkea aalto tuo vettä veneeseen, joka kallistuu ja alkaa upota. Kirkkomatkalaiset joutuvat keväisen kylmän veden varaan. Siinä aallokossa tarraudutaan hädissään toisiinsa, joten nuoriakin menee vanhempien mukana syvyyteen.

Niin hukkuu kuusi ihmistä. Kolme heistä kuuluu samaan perheeseen, ovat Ukonlahdesta Lahdentauksen talosta. Enonsalosta oleva nuori pari painuvat pohjaan toisiinsa kietoutuneina, ja 13-vuotias jäätsalolainen tyttö menee muitten mukana aaltojen alle.

Lahdentauksen talon väkeä ovat Anna Sofia Koponen, hänen tyttärensä Kreta Katri Finska sekä Johan David Finska. — Viime vuosisadalla vaimopuolet käyttivät omia tyttönimiään. Anna Sofia on Josef Finskan puolisonakin Koponen (Kopotar). — Johan David osaa hiukan uida. Hän yrittää pelastaa Anna Sofiaa. Kun pelastettava tarrautuu häneen, molemmat vaipuvat pohjaan.

Yhtä perhettä ovat myöskin Erik Pennanen ja Anna Mari Holopainen. Ovat Enonsalosta numerolta 1. Heidät on pastori Henrik Pöyhönen vihkinnyt avioliittoon 14/4 1879. Ovat tulossa Erikin sisaren Maria Pennasen rippijuhlaan.

Maija Stina Koistinen on Jäätsalon Anttilasta Paul Olov Koistisen ja Maija Stina Finskan tytär, syntynyt 16/3 1866. Hän on ollut vieraillemassa äitinsä kotitalossa ja näin joutunut Finskojen mukana onnettomuusveneeseen.

Juurikkamäen Lassilasta lähteneet neitokset pelastuvat. He, 18- ja 24-vuotiaat tytöt pysyvät veneen vajotessa pinnalla. Katriina Kristiina (Kaisa) Räsänen ja Stina Kaisa (Tiina) Rotberg joutuvat avuttomina seuraamaan toisten epätoivoista kamppailua. Se, etteivät tytöt vajoa pohjaan, on suoranainen ihme. Itse he ovat kertoneet seisensä kivellä. — Pian he huomavat olevansa kahden. On päästävä pois tuuliselta selältä. Kun Koivusaari on lähinnä, lähdetään yrittämään sitä kohti. Niin alkaa kahden nuoren uimakoulu. Käsin ja jaloin räpisköiden he lähtevät liikkeelle ja huomaavatkin osaavansa uida. Liian hätäinen huitominen käy Kaisan voimille. Lähellä saarta hän alkaa vaipua veden alle. Silloin tytöistä vanhempi, Tiina, vetää hänet letistä rannalle. Väsyneet, viluiset ja järkyttyneet tytöt juoksevat rannalla edestakaisin ja alkavat lämpimikseen keikkua puitten oksissa. Samalla on pakko huutaa

Tuusniemen Lions Clubin aloitteesta hukkuneet saivat muistomerkin meijerin rantaan. Kunniaavartiossa Anitta ja Juha Tülikainen.

apua. Vastarannalla olevassa mökissä kuullaan huudot, mutta arvelaan naisten piruillessaan saareissa hoilottavan. Hukkumisesta eivät kirkonkyläläiset tiedäneet mitään. Ei kukaan ollut huomannut vedenvara joutuneitten hätää.

Kun tytöt ovat aivan toivottomia ja itkeskelevätkin rannalla, näkevät he saarta kohti saapuvan veneen. Tulijat ovat erolanniemeläisiä, matkalla kirkolta kotiin päin. Tuntevathan tytöt Erolan isännän Eero Räsänen ja hänen emäntänsä. Näin tytöt pääsevät veneeseen ja vahvojen käsien soutaessa Lampsunlahden pohjukassa olevaan Erolaan. Siellä he voivat kuivatella vaatteensa ja pääsevät saunaan lämmittelemään. Heille tarjotaan myös ruokaa ja kuumaa juotavaa. Varhain helluntai-aamuna Erolan isäntä saattelee tytöt kotiin. Hän lähtee yhdessä Lassilan isännän kanssa soutamaan kirkonkylälle. Miehet vievät tiedon onnettomuudesta virkakunnalle. Pian kulkeutuu myös sana hukkuneitten koteihin. Pitäjän suru on yhteinen. Pitkään Juovettä pidetään pelottavana järvenä.

Tiinan ja Kaisan elämänvaiheita

Stina Kaisa Rotberg syntyi 10/6 1854 Erolassa Juurikkamäki 19. Hänet vihittiin avioliittoon Olov Hiski Tirkkosen kanssa 1/4 1880.

— Kun Tirkkolan tila menetetään toisille suvuille, joutuvat Tiina ja Olli asumaan pieneen Vihtalahteen Heikkilän torppaan. Heille syntyy 4 tyttöä ja 3 poikaa. Tiina on ahkera ja elämänhaluinen äiti ja mummona aivan verraton. Vanhuuteen asti Tiina taistelee unisaan Juovedellä ja näkee aina uudestaan toisten hädän. Siksi hän toivookin, ettei itse joutuisi kokemaan äkillistä kuolemaa. Vanhuksenä hän usein istuu kodin portailla ja rukoilee ääneen: ”Hivvuuta, Herra, minua kuin keväistä jäätä!” Hivvuuttamalla hän pääseekin pois. Stina Kaisa Tirkkonen o.s. Rotberg kuoli 13/2 1929 74 vuoden ikäisenä.

Katriina Kristiina Räsänen syntyi 25/8 1861 Lassilassa Juurikkamäki 9. Hänet vihittiin avioliittoon Johan Henrik Miettisen kanssa 21/4 1884. Niin Kaisasta tulee miniä Suurusmäkeen (Kartansalo 4). Heille syntyy 10 lasta, joista vanhin on isän kuollessa vähän yli 14-vuotias. Hyvän anopin apua tarvitaan pitkään. Kaisa-äiti kärsii levottomista unista, joissa hän aina uudestaan ja uudestaan näkee toukokuun viimeisen päivän tapahtuman. Hän suorastaan huutaa unissaan. Eivät riittäneet nämä kauhu-unet. Kaisa menettää kaksi pientä poikaansa tapaturmaisesti. Toinen menehtyy palohaavoihin kuumun vesikattilan kaatuessa ja vähän vanhempi hukkuu Suurusjärveen syksyisen jään peittäessä. Omat vaikeat vaiheet kasvattavat hänestä auttavaisen ja ymmärtäväisen talon emännän ja Jumalaan

luottavaisen äidin ja mummon. Kaisa-mummolla oli tapana aamuisin herättää perheväkensä veisuulla. Vielä nykyäänkin lastenlapset muistavat aamuvirren sanat:

*”O Jeesus, lohdutukseni,
mun autuuteni, iloni,
Sinua kiitän ylistän
mä tänä huomenhetkenän,
ett yli yön mun suojelit,
vahingot, vaarat karkoitit.”*

Kaisa Stina Miettinen o.s. Räsänen pääsi lepoon 19/3 1930 68 vuoden ikäisenä.

Paras historiikki hukkumisonnettomuudesta on kirjoitettu pian tapahtuman jälkeen. Hukkumisasiin sepittäjä Olli Tirkkonen Ohtaanniemen Kaatraselta oli Kaisa Stina Räsänen sukulainen.

Onnettomuus vaikutti syvästi 25-vuotiaaseen Olliin. Hän tarttui kynään, ja niin syntyi ”Eräs laulu 6 hengen surkeasta hukkumisesta ja kahden ihmeellisestä pelastumisesta Juovedellä 31/5 1879.”

Tuusniemellä 2/7 1989
Elina Junkkari

Olen haastatellut seuraavia henkilöitä:
Aili Kärkkäinen
Ida Kolari
Aili Holopainen
Esteri Miettinen

Muut lähteet:
Tuusniemen seurakunnan arkisto,
Matti Räsänen
”Tuusniemen asuttamisesta”.

Mikrobit ihmisen palveluksessa

Hei! Nimeni on Masi Mikrobi ja olen suuren mikrobiyhdistyksen pieni asukas. Elinvaatimukseni tuntuvat joskus liiankin kohtuuttomilta, sillä lepoasteeni herää eloon vain sopivassa lämpötilassa, joka on usein +20—45 °C. Tietenkin joukossamme on poikkeuksia, jotka kestävät matalampia ja korkeampia lämpötiloja ilman, että ne poistavat veden itsestään ja muuttuvat lepoasteiksi.

En viihdy hapettomissa hillopurkeissa, koska en voi elää ilman happea. Olen hiivasieni. Ympäristön oikea väkevyyskin on tärkeää. En voi sietää esimerkiksi etikkaa tai suurta määrää sokeria, joiden avulla ihmiset tekevät meidät voimattomiksi. Heillä on tietoa, sillä tälläkin hetkellä joku valkopukuinen jättiläinen tutkii rakennettamme ja ominaisuuksiamme jossakin steriilissä laboratoriossa.

Olemme ihmisten palvelijoita, vaikka yritämmekin kapinoida ja muuttua mutaatioiden eli geenimuutosten kautta erilaisiksi, tuntemattomiksi yksilöiksi. Minäkin, Masi Mikrobi, kohotan pullataikinaa ja muutan sokerin hapen avulla vedeksi ja hiilidioksidiksi. Olen Lauantai-iltapäivän "ilopilkku", kun perheiden äidit voivat minun ansiostani paistaa voipullia.

Elintarviketeollisuus on riippuvainen meistä mikrobeista. Sukulaiseni muuttavat sokerin hapettomissa olosuhteissa alkoholiksi ja hiilidioksidiksi, ja maitotuotteet paranevat toimintamme ansiosta. Kauppojen hyllyt ovat täynnä erilaisia juustoja, joiden maku ja muodot vaihtelevat, ja viilit ja jogurtit ovat ihmisten jokapäiväistä ravintoa. Voimme olla todellakin ylpeitä siitä, mitä olemme saaneet aikaan — ihmisen ja hänen tiedonjyviensä avulla tietenkin.

Maa- ja metsäteollisuus käyttää meitä hyväksi jäteletteiden hajotuksessa ja puhdistuksessa. Komposteissa viimeistelemme työn, kun hajotamme orgaanisen aineen epäorgaaniseksi, ja lopputuote on lannoitteeksi sopivaa maata. Lääketiedekin on kehittänyt menetelmänsä: geenimanipulaation avulla mikrobit ja bakteerit on saatu tuottamaan suuria määriä muun muassa insuliinia, ihmiselle elintärkeää hormonia. Geenimanipulaatiolla tarkoitetaan sitä, että tiettyjen entsyymien avulla on pystytty siirtämään haluttu geeni johonkin bakteeriin — sukulaiseemme ja sen jakaantuessa ihmiset ovat saaneet nopeasti haluamaansa geeninainesta.

Ihmiset ovat viisaita: he keksivät antibioottienkin valmistamisen. Aivan sattumalta he huomasivat, että Penicillium-home eritti kasvualustallaan jotakin tuntematonta ainetta karkottaen muut mikrobit ympärillään. Mikrobit taistelivat siis toisiaan vastaan.

Kuva: Seppo Sollo

Entsyymiteollisuudessa nopeutamme reaktioita ja hormonienkin valmistus käy meiltä leikiten. Olemme korvaamattomia pieniä pelinappuloita, ja ihmiset sanelevat meille pelin säännöt. Meitä on sanottu tulevaisuuden lupauksiksi, ja minä, Masi Mikrobi, olen samaa mieltä. Meillä on kykyjä tuottaa etanolia polttoaineeksi ja lisätä ravinnontuotantoa. Sopivalla kasvualustalla tuotamme yksisoluproteiinia, ja leväviljelmiäkin, joiden perustaminen vaatii ammattitaitoisia ihmisiä ja paljon pääomaa, on keksitty.

Me, mikrobit, olemme todellakin osa tulevaisuutta, sillä ihmiset eivät ole vielä tietoisia kaikista kyvyistämme ja ominaisuuksistamme, joita he voisivat käyttää hyväksi. Voisin paljastaa salaisuutemme, mutta haluan olla uskollinen yhteiskunnalleni. Sillä joskus voi koittaa päivä, jolloin kyllästymme palvelemaan ihmisiä ja valtaamme koko maapallon.

Mervi Hakkarainen
Ylioppilasaine 1989

11-89

Kuusenkello

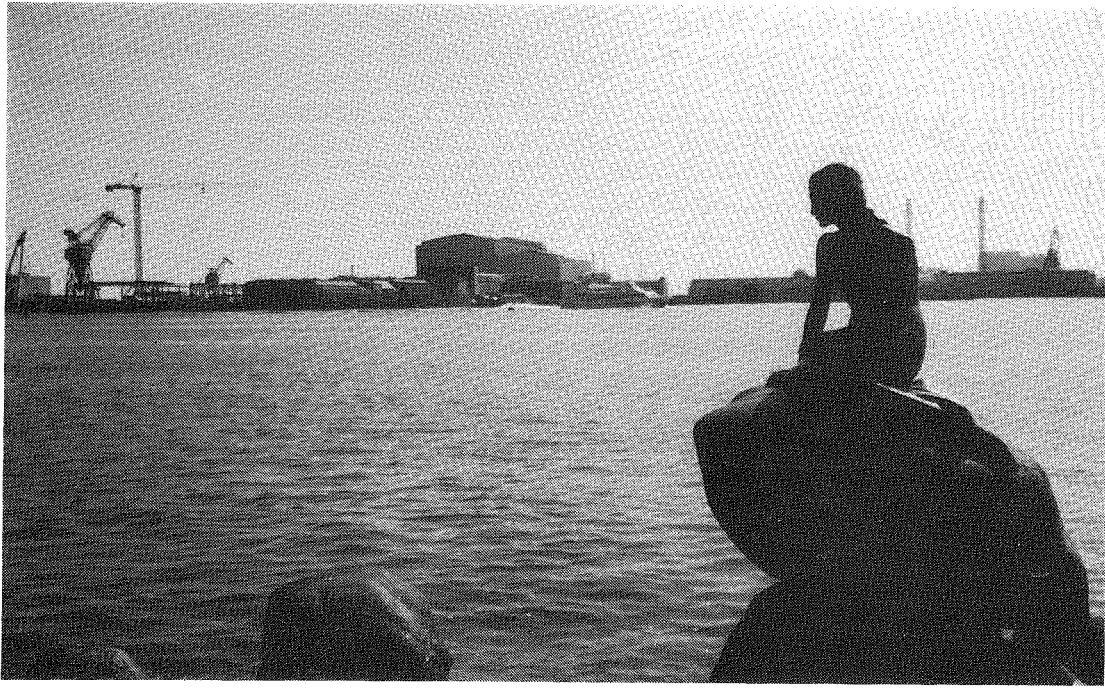
Aina joulun tullen muistan
lapsuuteni kilisevän kuusenkellon —
sen kimallus — sydämen hyvyys,
sen sointi — viattomuus,
sen hauraus — rakkaus,
ja kauneus vihreän oksan alla
kertoivat lapsosille suuren Jumalan
hyvästä tahdosta.

Me ymmärsimme sen
ja usein istuimme aivan hiljaa
omaa kuusenkelloa ihailen. —
Oli lapsuuden ajan huolettomuus,
ei pelkoja laisin, vain turvallisuus.

On mennyt juhlia ja jouluja kymmeniä
eikä kuusenkelloa enää.
Lie särkynyt joskus.
Ei kilinä sen soi koskaan
lapsuuteni lailla.
Se vaiennettu oisko alle huolien
ja pettymysten tai kadonnut jo
lapsenuskon mvötä.

Mistä löydän hauraan kilisevän kellon? —
Muistoissani näissä elän toivoen,
että sirpaleistakin voisin koota sen,
onhan joulun sanoma — rakkaus — ikuinen.

EE

Toden totta — Tanskanmaalle!

Huhtikuuisena lauantaiaamuna seisoivat Tuusniemen kirjaston pihalla sekalainen sakkilukion toisluokkalaisten. Hyvästelyämme saattoväen survouduimme kimpsumme ja kampsuinemme bussiin. Leirikoulumatkamme kohti Tanskaa alkoi.

Ensimmäisenä määränpäänä oli Naantali, jonka satamassa nousimme Rosella-laivaan. Yön yli keinutuamme heräsimme Kapellskärissä. Aamun ankeudesta huolimatta kömmimme aamupalalle enemmän tai vähemmän pirteinä.

Ruotsin läpi ajellessamme katselimme videoita ja rupattelimme. Etelä-Ruotsin ”ei laaksoa ei kukkulaa”-maisemat saivat meidät ihailemaan sen vehreyttä. Mitä etelämmäksi matkamme kävi, sitä keväisemmäksi tunnelma muuttui. Oli jo ilta, kun matkasimme lautalla Helsingborgista Helsingöriin.

Ajomatkallamme Kööpenhaminaan ihastuimme merenrannan suurin vanhanaikaisiin huviloihin patsaaneen, suihkulähteineen ja kukkivine kirsikkapuihin. Näkymät suorastaan ruokkivat romantikkojen mieltä. Myöhemmin kuulumme, että huvilat maksoivat miljoonia...

Retkeilymajamme oli siisti paikka. Euroopan suurimpana sellaisena sillä oli tiettyjä sääntöjä, esim. ruokaa ei huoneisiin saanut viedä. Joten yösyöpöt saivat maha kuristen nuolla näppejään yön pimeydessä...

Maanantaiaamuna lähdimme kaupungille. Muokamme saimme paikallisen oppaan, jonka kanssa kiersimme kuningattaren linnan pihalla kuvaamassa nuoria asepalvelustaan suorittavia vartiosotilaita, vanhaa kirkkoa ja kanavaa. Myös kaupunkikierros kuului ohjelmaan. Pientä merenneitoakin kävimme tervehtimässä. Kaihoisasti merelle tuijottaen se kai vieläkin odottaa prinsssiään.

Illan vietimme mahtavassa tivolissa. Tivolin upeitten valolaitteiden syytyessä vaeltelimme ihmisvilinässä kuunnellen kielten sekamelskaa ja nauttien mitä kummallisempien vekottimien vauhdista.

Seuraavana aamuna nukkuivat kuski ja Heino pommiin. Reippaan lukiolaisryhmän hermoillessa kellon

viisareiden rientoa veteli tämä kaksikko onnellisena hirsii, tietämättä aamun hälinästä mitään. Koulun naisrehtorin toimesta ohjattiin meidät ryhmittäin eri oppitunneille. Päivemmällä lähdimme koulun oppilaiden kanssa Pohjois-Själlantiin, jossa tutustuimme modernin taiteen museoon. Ensivaikutelma tanskalaisista ystävistämme oli aika kankea. Vain harva pääsi juttusille paikallisten lukiolaisten kanssa.

Vanha karmeliittaluostari oli sinänsä kiinnostava paikka, mutta kun vanha asiastaan kiinnostunut perillä oleva mies pääsi kertomaan luostarin menneisyydestä tanskaksi... Fredriksborgin linna oli loisteliaa paikka! Kylläpä olisi tanssisalissa kelvannut vanhojen tanssitkin pyörähdellä.

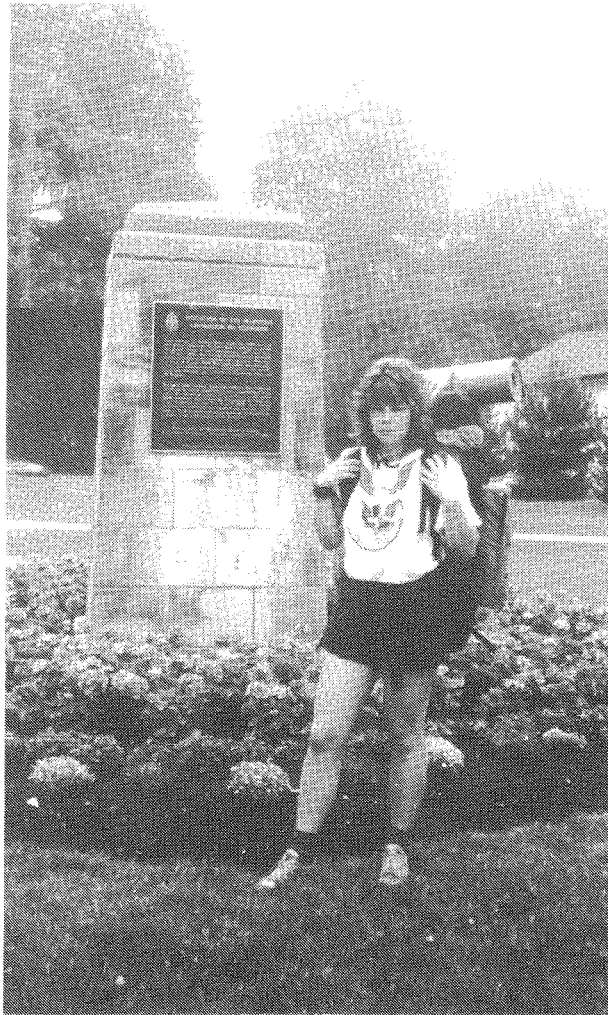
Keskiviikko-aamuna huristelimme taas koululle. Saksaa, kemiaa, englantia... ja syömään! Kauppakorkeakoulun professorin esitelmä EY:stä päätti vierailumme. Koulun rehtori, Inger Bek, sai viirin ja Kalevala-korun muistoksi vierailustamme.

Illan vietimme koululla abien tanssiaisissa. Tyttöjen iltapuvut ja poikien smokit saivat aikaan hämmennyneisyyttä joukossamme. Emmehän ennalta olleet tienneet, kuinka meidän tulisi pukeutua. Aika kului kuin siivillä tanssien, syöden ja juoden. Vähitellen keskinäinen kommunikointikin alkoi sujua.

Torstiaamuna alkoi kotimatkamme. Ennen lähtöä poikkesimme vielä akvaariossa tervehtimässä monenmoisia kummallisen näköisiä veden asukkaita. Ruotsin läpi ajoimme yöllä, mutta nukkumisesta ei tahtonut tulla mitään. Niinpä suurin osa reissaajista vuokrasikin hytin päiväläivalta. Ja uni maistui. No, tietenkin testailimme jo kevätaurinon tehoa tuulisella kannella, kuitenkin aika huonoin tuloksin. Laiva täynnä, interreilaajia ja lomamatkailijoita. Kädet täynnä laukuja... ja entäs kaikki tuliaisat...

Tulomatka Savoan sujui taas pimeän turvin. Kotiin oli kiva päästä! Ja kuitenkin mieli oli haikea. Retki oli ohi, mutta monenmoista muistoa jäi.

Saija K.

Jutun kirjoittaja Outi Jahkonen Kanadan matkallaan puhelimen keksijän Graham Bellin muistomerkillä.

Itä-Kanada 29. 6. — 26. 7. 89

Matka kulki, hiki valui, Hanna paloi...

Kesällä 1989 osallistui Suomesta 26 partiolaista Explorer Belt -vaellukseen Etelä-Kanadassa. Explorer Belt on vieraassa maassa pareittain tehtävä kymmenpäiväinen 200 kilometrin vaellus. Tuusniemen Tuohisista mukana ollut Outi Jahkonen kertoo vaelluksesta.

Siinä oltiin, kaksin kuumassa maailmassa. Muistoina tutusta porukasta linja-auton perävalot filmillä ja kaikkia yhdistävä ruskea kirjekuori karttoineen. Etsimme kartalta nykyistä sijaintiamme ja tulevaa maalia. Jo pelkkä helle nosti hien pintaan, eikä tuttu ja turvallinen rinka ja kartallakin puolisen metriä pitkä välimatka oloa helpottaneet, sillä tarkoituksenamme oli kulkea jalkapatikassa läpi eteläisen Ontarion ja tavata kumppanimme kymmenen vuorokauden kuluttua St. Catharinesissa Ontario-järven rannalla. Eikä siinä kaikki, tämän kansainvälisen Explorer Belt-haikin tarkoituksena on nimenomaan tutustuttaa meidät säikähtäneet suurisilmäiset tutkimusmatkailijat kohdemaahamme, itseemme ja pariimme perinpohjaisesti.

Ideana on kulkea koko 200 kilometriä jalan, kyytiä ei saa ottaa edes tarjottaessa. Matkalla tehdään 14 erilaista tutkimusprojektia ja niistä kirjallinen selonteko. Lisäksi pidetään päiväkirjaa eli lokia ja selvitys rahankäytöstä (meillä oli 10 dollaria/päivä/nenä). Teltta, makuupussit ja vaatteet kulkevat koko ajan mukana ja yöpyminen tapahtuu yleensä jonkun kiltin ihmisen takapihalla tai olohuoneen sohvalla. Sääntöjen noudattaminen on jokaisen parin omalla vastuulla, sillä partiolaisina meihin luotetaan. Ainoana kosketuksena muihin suomalaisiin on tarkistussoitto johtajillemme Torontoon joka toinen päivä. EB — tutkimuksemme kanadalaiseen kansaan ja kulttuuriin oli totaalisesti alkanut.

Matka kulki, hiki valui, Hanna paloi ja rakkoja nousi kuin sieniä sateella. Neljäntenä päivänä oli tiessä mutka ja sitä me ihmettelimme ja kuvasimme pitkään, sillä kanadalainen maantiekartta vastaa jossain määrin suomalaista ruutupaperia. Mutkan takaa löytyi intiaanireservaatti "Six Nations", joka alkuun oli meille melkoinen pettymys tavallisine (ränsistyneine) taloineen. Intiaanit kuitenkin osoittautuivat matkamme ystävällisimmiksi ihmisiksi ja yöllisiä levottomuuksia, joista olimme kuulleet, oli vaikea uskoa todeksi. Reservaatin kiinalaisessa ravintolassa tarjoilija tuli kertomaan meille, että juuri ovesta ulos mennyt mies oli maksanut meidän ruoat! Pääsimme myös reservaatin kauniin tumman poliisipäällikön juttusille ja selvittelimme poliisivoimia aina ratsupoliisia myöten.

Yksi päivä meidän tuli viettää palveluprojektissa. Niinpä reservaatista päästyämme löysimme Suomesakin käyneen ringette-tytön, jonka seuraksi heittelimme heinäpaaleja ja kaurasäkkejä sekä syötimme ja pelkäsimme näyttelyihin ja myyntiin kasvatettavia hevosia. Laitumelle oli pitkä matka ensin autolla, sitten jalan harjua pitkin vihreässä lehtitunnelissa ja vielä joenvartta haukkaperheen liidellessä ylhäällä päättemme yläpuolella — oli uskottava elokuvamaisemat todeksi.

Useat perheet, joiden luona yövyimme halusivat tietysti tietää jotain Suomesta ja verrata sitä Kanadaan. Suomi on pieni Kanada tai Kanada on suuri Suomi, mutta erojakin on. Eniten meitä hämmästyttivät suorat tiet, kilpikonnat ja valtavat vaaleat leivät, joilla ei nälkä lähtenyt. Vihdoin tiistaina juomatauolla meille kerrottiin, että tuo korkea tuolla on Brock Universityn päära kennus eli vaelluksemme maali. Niinpä tornista silmiämme hellittämättä vilkkaan tien yli, halki täyden parkkipaikan ja suuren puiston, jossa jo kuului tuttuja ääniä. Kamerat räpsyivät, lehdistö sai kaksi ja tuomaristo yhden haastattelun maalliintulon tunnelmista. Sitä täytettiin paperi ja käveltiin kuin unessa vihreäpu-

kuisen boy scoutin perässä yliopiston asuntolaan ja ennätysajassa kylpyammeeseen likoamaan. Onnen piti olla täydellinen, mutta vasta myöhään illalla, syötyämme kilon pizzaa ja kerrottuamme samat tarinat kymmeniä kertoja ja kuunneltuamme toisten kokemuksia mieli rauhoittui alitajunnankin hyväksyessä linja-autokyydin Niagaralle hikiset lenkkarit vaihteeksi auton tavarasäiliöissä.

Ja putoukset olivat upeat, mitä muuta yksi maailman seitsemästä ihmeestä voisikaan olla. Palasimme Toronton Suomi-taloon isäntäperheiden puutteessa. Nyt on metro kuin omat taskut ja tutuiksi tulivat myös CN Tower, joka on maailman korkein (1815 jalkaa 5 tuumaa) vapaasti seisova rakennus, Ontario Place, Wonderlandin vuoristoradat, base ball -pelit, elokuvat, musikaalit ja tietysti sadat erilaiset puodit ja putiikit.

Seuraava kohteemme, P.E.I., Prinssi Edwardin saari, oli matkamme varrella eniten Suomea muistuttava osa, ellei oteta lukuun raudasta punaista maaperää ja kenties pohjoisrannikon kuulemma upeita beachejä, joille minulla, kuten useimmilla, ei riittänyt sisua pyöräillä. National Jamboree oli ensimmäinen suurleirikokemukseni. Rinta- ja hihamerkkejä sateli ja suurena ihmetyksen aiheenani olivat aikuiset, suuret partiojohtajat, jotka hartaina kartuttivat ja monipuolistivat jo ennestään satojen merkkien kokoelmiaan. Pieni pet-

tymys tällä poikaleirillä oli sen ikärakenne, leiriläiset olivat pääsääntöisesti alle rippikouluian ja johtoporras taas ikääntyneitä herrasmiehiä harmaine hiuksineen.

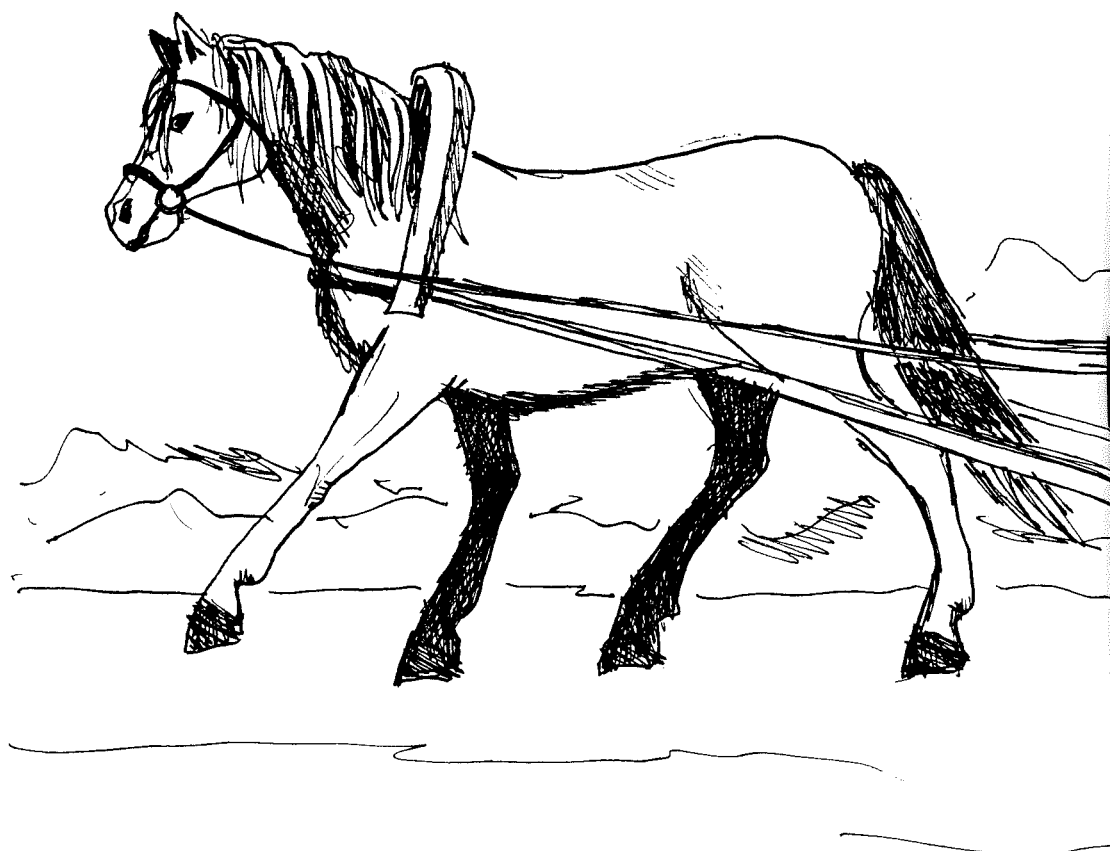
Saapuminen New Yorkiin 22 tunnin ajomatkan jälkeen kello neljä yöllä oli kokemus sekini. Heti linja-auton portailla tuli kuuma kostea ilma vasten kasvoja ja toi mukanaan hajun kaikista suurkaupungin kaduilla seisovista roskiksista. Ei ole kaikin paikoin Big Applessakaan (=New York) säilöntäaineita. Aamulla alkoi kuitenkin uusi valuutta polttaa taskuissa ja pian unohuivat likaiset kadut ja kerjäävät ihmiset kiviakaupungin ihmeitä katsellessa. Kauneimmillaan kaupunki oli yöllä Empire State Buildingistä katseltuna.

Juuri ennen nousua J. F. Kennedyn lentokentältä näimme ensimmäiset sadevisarat yli kahteen viikkoon. Helsinki-Vantaan saapumishallissa virallisissa edustusasuissa vedimme viimeisen kerran läpi aamujumppamme, joka aina keräsi sankan yleisön. Matka oli ohi, mutta muistot pitävät sitä elossa vielä monia vuosia. Lisäksi me aiomme antaa seuraavallekin sukupolvelle mahdollisuuden ikimuistoiseen matkaan järjestämällä uuden EB:n uuteen maahan.

Outi Jahkonen

Kulkunen helähti ja niin lähdettiin kaapuntiin

Näin 1920-luvun alussa Tuusniemeltä talvella mentiin Kuopioon.

Laitareen pohjalle pantiin heiniä, pussi kauroja sekä leipä hevosen evääksi. Heinien päälle pantiin loimi. Reen perän yli riippui ”rekjtäkki”, jossa oli naisväen tekemiä kauniita, värillisiä kuvioita. Reenperässä istuvien peitteenä oli nahkanen. Sen sisäpuolella oli lamppaannahkaa villoineen ja päällisenä kotikutoinen villakangas. Tuusniemellä muutoin ihmetellen puhuttiin, että nahkasta Leppävirroilla sanotaan ”kuattuvaks” ja Kaavilla hevoshakaa ”opotaks”.

Sitten vaan tamma Elli pantiin valjaisiin ja matkamiehet peiteltiin hyvästi reen perään. Turkkiin pukeutunut kuski nousi kuskipukille. Kulkunen helähti ja niin lähdettiin kaapuntiin.

Kirkonkylästä ja Pajumäestä lähdettäessä ajettiin aluksi vallantietä pitkin. Vallantie oli aurattu. Aurauksen käytettiin paksuista lankuista tehtyä kolmionmuotoista lumiauraa, jonka vetämiseen tarvittiin kaksi hevosta. Tie seuraili uskollisesti harjunoa. Sivuuutettiin Silmäsuot ja Tiputtava. Tuusjärven kylä jäi näkymättömiin harjun taakse. Virinsillan ja Talvilahden jälkeen Leppärannan kylä häämötti vasemmalla. ”Luatan” ja

Juhkkalan jälkeen ei käännytty oikealle Melalahteen, vaan ajettiin suoraan eteenpäin talvitieta pitkin. Pian tuli ranta vastaan ja laskeuduttiin viitoitetulle jäätielle. Se kulki Kivisillan eteläpuolella olevia sokkeloisia ja kapeahkoja Riistaveden järviä pitkin.

No niin, ajella hylkyteltiin Ellin kyydissä Riistaveden jäätietä pitkin. Oikealle jäi Keihäsniemen keltaiseksi maalattu kansakoulu. Tultiin Savulahteen. Siinä Antikaisten talossa oli kievari ja tuusniemeläisten syöttöpaikka. Hevonen pantiin kiinni karjakujaan, peiteltiin loimella, annettiin kauroja, leipää ja vettä. Matkamiehet kipinkopin kömpivät kohmettuneina kievarin kamariin, joka oli varattu matkustajien käyttöön. Tilattiin kahvit. Kahvileipää ei ollut, mutta lämmin ja vahva kahvi lämmitti mukavasti. Emäntä Antikainen oli reipas ja ystävällinen ihminen.

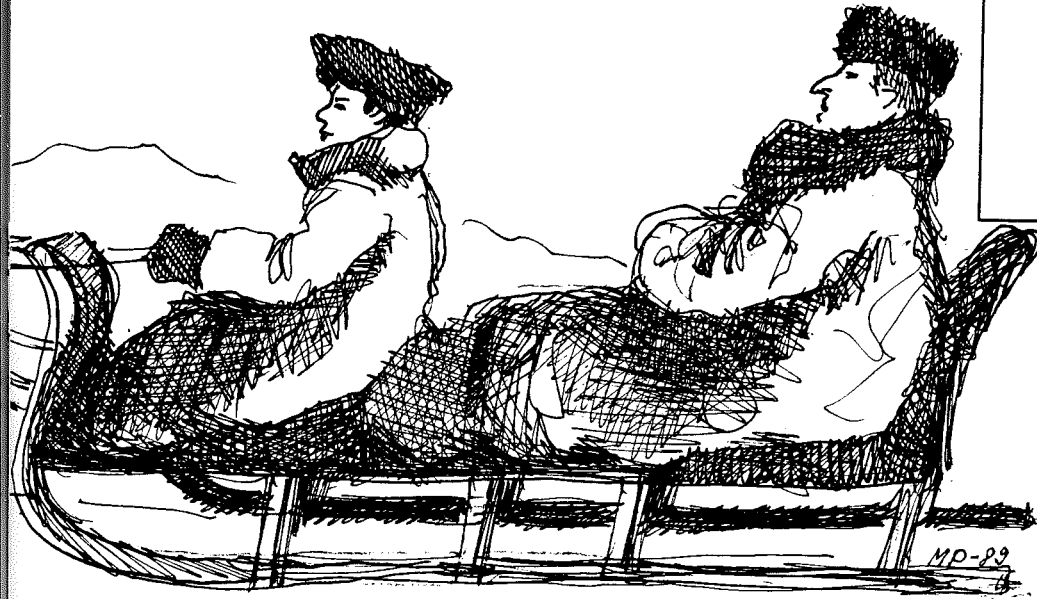
Savulahden jälkeen alkoi maataival. Oli useita pitkiä ja kapeita lampia, joita pitkin ajettiin, mm. Pieni ja Iso Vierunlampi. Oikealla puolen oli jyrkkä, korkea ja metsäinen kallio, Vierunmäki. Vasemmalla kohosivat viljellyt rinteet. Lammet olivat syvässä painanteessa, tuulilta suojassa. Välillä oli pieniä taloja peltoineen ja metsäsaarekkeita.

*Jo joutui joulu jällehen.
Toi lahjat, kuusen, sävelet.
Ja tahtois' johtaa jokaisen.
Omaksi Herran Jeesuksen.*

*Hän Jeesus, tosi joulun tuo.
Ja suurimman Hän lahjan suo.
Hän Jeesus seisoo vierellä,
jokaisena päivänä.*

*Ja silloin kun on vaikeaa,
Hän tahtoo olla auttaja.
Hän nostaa meidät taakkoineen,
vahvoille käsivarsilleen.
On siinä hyvä levätä
ja armoansa ylistää.*

Hilja Holopainen

Vihdoin tultiin Riihilahdelle, joka oli jo Kallaveden lahti. Sikoniemen tiilitehdas savupiippuineen ja saha lautatarhoineen näkyivät loitompana vasemmalla puolella. Ajettiin Vaajasalon saaren poikki ja tultiin Joutenlahdelle. Kun oli ylitetty kapea Vihtakanta, niin aukeni jo Kallaveden suuri selkä, suurin selkä koko matkan varrella. Usein selällä kävi kova vinkka. Kasvotkin piti siltä suojata. Itkonniemi, Puijo ja Kuopion kirkontorni hämmöttivät vastarannalla. Matkustajasatamassa Kauppakadun alapäässä oli maihinnousupaikka.

Ei muuta kuin suoraan kortteeripaikkaan, hevonen talliin ja tuomiset kortteeripaikan emännälle. Kun oli syöty omia eväitä ja juutu kahvit, voitiin lähteä kaupungille asioita toimittelemaan. Takana oli noin 50 kilometrin ajo, joka kesti monta, monta tuntia.

Liikenne talvitiellä oli vilkasta, koska myös kaavilaiset ja riistaveteläiset käyttivät sitä. Syöttöpaikkoja oli muuallakin kuin Savulahden kievarissa. Monilla oli tuttavita ja sukulaisia matkan varrella. Niihin poikettiin syöttämään ja lepäämään. Kaikki kävi lupsakasti savolaiseen tapaan. Joutenlahdella oli yksityisyrittäjä tien varressa. Avannon vieressä seisoi mies vesikappa kädessään ja tarjosi hevoselle vettä. Kolikko annettiin palkaksi tästä palvelusta.

Talvitietä, joka ei kulkenut maantiellä, ei aurattu.

Sen vuoksi tie kohosi kevättalvella ympäristöönsä korkeammaksi. Vastaantulijoita oli paljon, ja ohittaminen oli vaikeaa, varsinkin jos tiepuolella lumen alla oli vettä. Jäisessä vedessä urriminen ei ollut helppoa. Kevättalvella Vierunlammissa jäät alkoivat sulaa aikaisemmin kuin Kallaveden suurilla selillä. Sen vuoksi Savulahdesta keväällä ajettiin Niittylahteen ja sieltä suurta selkää myöten Kuopioon.

Kun sitten tuli suuri "rospuutto", niin ei muu auttanut kuin ajaa maantietä myöten Toivalan asemalle ja sieltä junassa Kuopioon. Kallaveden yli ei vielä siihen aikaan ollut maantiesiltaa, rautatiesilta kylläkin oli.

Tuusniemen "seläntakaiset", mm. Kosulan ja Juurikkamäen asukkaat, menivät talvella Kuopioon Vehmersalmen kautta.

Kuopiosta palattiin usein iltamyöhällä. Ohtaannieläiset, joilla oli pitempi matka kuin kirkonkylän asukkailla, käyttivät syöttöpaikkanaan myös Välisalmea, joka oli valtatievarressa Tuusniemen ja Riistaveden rajalla. Pihassa oli monta ihmistä ja tuvasta loisti illan pimeyteen himmeä öljylampun valo. Välisalmen Kusti siellä istui pöydän ääressä, paljon hevosmiehiä ympärillä. Juttu luisti, paljon oli kerrottavaa.

Yrjö A. Pitkänen

*Toivotamme
kuntalaisille
Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

TUUSNIEMEN KUNTA

Tuusniemen evankelis-luterilainen SEURAKUNTA

Jumalanpalvelus sunnuntaisin klo 10.

Kirkolliset toimitukset (kaste, vihkiminen, hautaan siunaaminen).

Sielunhoitotyö.

Srk:n kasvatustyö (kinkerit, pyhä- ja rippikoulut).

Työseuratoiminta (15 kyläkunnalla lähetys- ja diakoniapiirit).

Kirkkokuorotoiminta.

Srk:n toimikunnat:

- diakoniatyö (avustukset, keräykset, yhteisvastuukeräys, kotikäynnit)
- lähetystyö (lähetystietouden jakaminen, varojen keräys lähetystyöhön; lähetyskohteet: Oshigambon koulu Namibiassa, nimikkolähetti Japanissa, raamattulähetystyö Libanonissa)
- lapsityö (päiväkerhot, pyhäkoulut)
- nuorisotyö (varhaisnuorten kerhot, leirit, retket)

Kirkkoherranvirasto, puh. 741 140, avoinna ma, ke ja pe klo 9—13

— virkatodistukset, sukuselvitykset, väestörekisteriasiat yms.

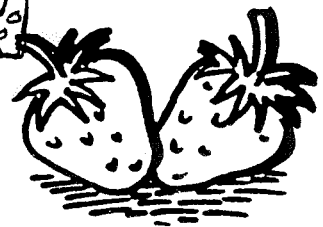
Taloustoimisto, puh. 741 140, avoinna ti ja to klo 9—13

— laskut, hautainhoitosopimukset, hautasijat yms.

Kirkkoherra: puh. 741 140, 741 671. **Kanttori**: puh. 757 131. **Diakoni**: puh. 741 067.

Srk-mestari: puh. 757 131. **Srk-emäntä**: puh. 741 063.

MARJAISTA
JOULLUA

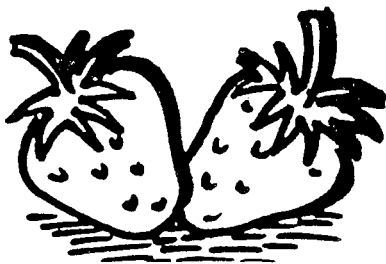

TOIVOTTAA:

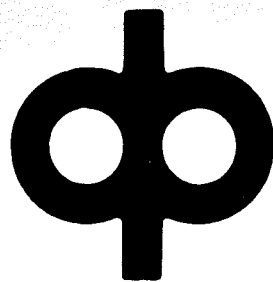
TUUSNIEMEN MARJANVILJELIJÄT

JÄ

MALLU-PROJEKTI

TUUSNIEMELÄINEN
KYSY
PÄIVÄNTARJOUS
OSUUSPANKISTA

TOIVOTAMME
RAUHALLISTA JOULUA
JÄ
MENESTYKSELLISTÄ UUTTA VUOTTA

TUUSNIEMEN OSUUSPANKKI

**Maksupalvelu hoitaa.
Oikein ja ajallaan.**

*Säästä aikaa ja rahaa. Vaivaa näkemättä, jonossa seisomatta. Pankin aukioloajoista riippumatta. Anna Säästöpankin maksupalvelun hoitaa kaikki laskusi. Ja pääset tosi helpolla.
Tule sopimaan maksupalvelusta jo tänään.*

**POHJOIS-SAVON
SÄÄSTÖPANKKI**

TUUSNIEMI Puh. 741 033

TUUSNIEMEN
FYSIKAALINEN HOITOLAITOS
MOBILA KY

- hieronta, fysikaaliset hoidot ja lääkintävoimistelu
- lääk.voim. Maija Kolari

Keskitie 14 (torin vieressä), puh. 741 802

NOSTURIEN
NTK
TILAUSKESKUS
(971) 313 504

Pirkka-leivinpaperi
38 cm x 15 m

890

Pirkka-vehnäjauhot
2 kg

995

Pirkka-rusinat 250 g

395

Pirkka-leivontamargariini 500 g

995

Pirkka-voitaikina
500 g

990

Pirkka-leivinjauhe
100 g

490

Pirkka leipoo Joulun Iso joulukakku

250 g Pirkka-margariinia
2 1/2 dl sokeria
4 munaa
5 dl Pirkka-vehnäjauhoja
2 tl Pirkka-leivinjauhetta
2 dl (227 g) punaisia kirsikoita
4 rkl kirsikkatölkkin lientä
1 dl Pirkka-rusinoita
100 g Pirkka-luumuja
100 g hasselpähkinöitä

Rouhi pähkinät, paloittele kirsikat ja luumut. Sekoita leivinjauhe pieneen jauhomäärään. Erotta jauhoista n. 1 dl ja jauhota sillä paloitellut kirsikat ja luumut sekä rusinat.

Vaahdota pehmeä rasva ja sokeri. Lisää munat yksitellen väliillä hyvin sekoittaen. Lisää jauho- leivinjauheseos, loput jauhot, kirsikoiden liemi ja jauhotetut hedelmät. Sekoita taikina hyvin. Kaada se voideltuun, jauhotettuun rengasvuokaan (1,8 l). Paista 150-170°C:ssa n. 1 t 15 min. Kumoa kakku jäähtyneenä vuosta. Säilytä kakkua jääkaapissa folioon käärittynä 1-2 viikkoa, jolloin kakku on parhaimmillaan.

A. AUVINEN KY

K-HALLI PIHLAJA

PUH. 741 204

Myyntäauto puh. 94040-75 204

Kotitalo
ASU HYVIN / K-RAUTA K

**Sisustajan
K-RAUTA K**

RAUTA-MAATALOUSPALVELUT PAIKKAKUNNAN OMASTA LIIKKEESTÄ

- TALOMYYNTI
- SISUSTUS
- URHEILU JA VAPAA-AIKA
- MAATALOUS

K

Rauta-maatalous

P. AUVINEN

TUUSNIEMI puh. 971-741 214

PAAKKILAN KONEPAJA KY

K. Huhtinen & K:nit

71240 PAAKKILA, puh. 971-754 211

matkapuhelin 949-374 423

telefax 754 224

Laadukasta rakentamista

- ★ RIVITALOT
- ★ OMAKOTITALOT
- ★ KESÄMÖKIT
- ★ MAATALOUSRAKENNUKSET

TUUSNIEMEN RAKENNUS OY

71200 TUUSNIEMI PUH. 949 374 680

KYSY KAUPPIAALTASI
HERKULLISET TUOTTEEMME

**Piirosen
Leipomo ky**

PIIROSEN LEIPOMO

Myynti 741 212, 741 525.
Konttori 741 828.

EVINRUDE

Nyt kannattaa vaihtaa kesäksi huoleton Evinrude-perämootori!
● HYVITYS VANHASTA KÄYNTIKUNTOISESTA PERÄMOOTTORISTA

- Edulliset kone- ja venepaketit

V E N E E T

Myynti Kuopiossa:

Myös suoraan valmistajalta.

TUUS-VENE KY
puh. 741 601

LÄHISANOMAT

on kertonut jo kolmen vuoden ajan tuusniemeläisille paikkakunnalta poismuuttaneille Lähisanomat on arvokas lahja, joka ilahduttaa saajaansa keski- ja viikkoinen.

Täytä kuponki ja vie postilaatikkoon - Lähisanomat maksaa postimaksun. Voit myös tuoda kupongin suoraan toimistoomme os. Keskitie 4.

Lähetämme lehden saajalle lahjakortin, jossa on tilaajan hyvän joulun toivotus.

*Hyvää Joulua
ja Onnellista
Uutta Vuotta*

Kesto-tilaus

Ajalle 1990

Lähisanomat maksaa postimaksun

Tilaaajan nimi		Puhelinnumero	
Lähiosoite		Vanha lähiosoite	
Postinumero ja -toimipaikka			

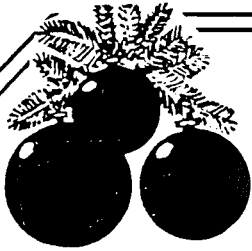
Maksajan nimi, jos eri henkilö kuin tilaaja		Puhelinno	
Lähiosoite		Uusi lähiosoite	
Postinumero ja -toimipaikka			

VASTAUSLÄHETYS
Sopimusnumero 71200/4

**Tuusniemen ja
Vehmersalmen
LÄHISANOMAT**

PL 29

71201 TUUSNIEMI

Toivotamme kaikille asiakkaillemme,
liikeystävillemme ja yhteistyökumppaneillemme

**Rauhaisaa Joulua
ja Menestyksellistä Uutta Vuotta!**

sähköllä **S**
tulevaisuuteen

POHJOIS-KARJALAN SÄHKÖ OY

**TUUSNIEMEN
KUNTOUTUS KY**

71200 TUUSNIEMI
Puh (971) 741756

Sorvaus- ja hitsauspalvelua
**KONEKORJAUS & KONEISTUS
L. MIETTINEN KY**

Tuusniemi, puh. 741 888

TUUSNIEMEN PELTITYÖ

Puhelin 758 109

Rakennuspellitykset, vesikourut, tikkaat,
kiukaat, pihamaatelineet

Suoritamme maansiirtotöitä monipuolisella
kalustolla urakalla tai tuntityönä

TUUSNIEMEN RAIVAUS

Tuusniemi, puh. 741 114 ja 741 225
autoon 949374616

TUUSNIEMEN TILITOIMISTO

VARPU KORHONEN

Pankinkulma, Tuusniemi, puh. 741 157

Kirjanpidot ja tilinpäätökset,
veroilmoitukset, verovalitukset ja asiakirjat.

Koneurakoitsija

ESKO RÄSÄNEN

Pelto-ojat • Metsäojat

Tienrakennus • Muut kaivutyöt

Puh. 751 252, autopuh. 949 373 575

**HUIPPUHALPA
VARASTOSUMA**

Tuusniemi, puh. 741 643, (Mantelin alakerta)
Palvelemme: ma—pe 9—17, la 9—13

**Vietä
iloista joulua
Tuusniemellä**

Puh. 741 555

LASKETTELURINNE TUUSMÄKI

- sopiva perhelasketteluun
- korkeusero 85 m, pituus 650 m
- hissi 1200 henkilöä/h
- valaistu latu

- SUKSIVUOKRAAMO
- KAHVIO
- HUOLTORAKENNUS

TUUSNIEMI PUH. (971) 741 976

Tilaa ystävällesi
joululahjaksi
KOILLIS-SAVO.

*Toivotamme asiakkaillemme
Iloista Joulua.
Samalla ilmoitamme, että meillä on
arkisin edullinen lounaspöytä
ja tanssia viikonloppuisin.*

TERVETULOA

*Kuluneesta vuodesta kiittäen
toivotamme
Rauhallista Joulua
ja
Onnellista Uutta Vuotta*

TUUSNIEMEN LOMAKOTI
PIRJO ja MATTI

**Matkailuneuvontakioski
TUU-TEN TUPA**
Tuusniemi, Hiekkaniemi, puh. 741 290

**Paras kotiruokapaikka
RUOKA-KAHVIO NYKÄNEN**
71200 TUUSNIEMI, PUH. (971) 741 488

*Hyvää Joulua ja
kiitos kuluneesta vuodesta*

**TUUSNIEMEN
HUOLTOTARVIKE
R. MIETTINEN KY**
71200 Tuusniemi, puh. (971) 741 154

Rauhallista Joulua.

*Lämmin kiitos
kuluneesta vuodesta*

ja

Onnellista Uutta Vuotta

TEBOIL

TUUSNIEMI

Nykyaikaista huoltamopalvelua.
Tervetuloa.

L. MIETTINEN KY

Puh. 741 005

**Tuusniemen kirkonkylän
TAKSIAUTOILIJAT**

KUORMA-AUTOKULJETUKSIA

Autoilija

REIJO HÄMÄLÄINEN

71200 Tuusniemi, puh. 741 840 ja 741 250
autopuh. 949 273 960

Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta

AUTOILIJA

REINO KULAJOKI

71200 Tuusniemi, puh. 741 088
autopuh. 94040/71088

Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta

TAKSIAUTOILIJA

MATTI TASKINEN

71280 KOSULA, puh. (971) 753 112
autoon 949 373 432

Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta

Kiitos kuluneesta vuodesta

TAKSIAUTOILIJA

TAHVO KOISTINEN

Puh. 751 234, auto 949 373 560

Autoilija

TAUNO SOININEN

Sora- ym. kuljetuksia täysperävaunullisella
kuorma-autolla.

Puh. 741 277, autopuh. 949 372 278

Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta

AUTOILIJA

PENTTI KOPONEN

Puh. 741 498, autopuh. 949 374 265

SÄHKÄT SÄHKÖISTÄÄ

TUUS-SÄHKÖ KY

Tuusniemi
Puh. 971-741 077

TUUSPUU OY

PUH. 741 470

Suoritamme:

— vuokrahöyläystä ja -kuivausta

Myymme:

— saha- ja höylätavaroita
— esim. paneelit, listat ympärihöylätyt

Valmistamme:

— ikkunat ja ovet mittatilaustyönä
— portaikot ja pirtinkalusteet

Tarvittaessa myös kuljetuspalvelua.

**PUUSEPÄNLIIKE
TAUNO RÄSÄNEN KY**

71200 Tuusniemi, puh. 741 118

*HYVÄÄ JOULUA JA
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA*

**Tuusniemen Kiinteistöhuolto
JOUNI PARTANEN**

Puh. 741 518, auto 949 274 150

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

**TUUSNIEMEN
LÄMPÖ JA VESI**

Aimo Poutiainen

71260 JUURIKKAMÄKI
Puh. auto 949 372 254, koti 752 153

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

**KONEKORJAAMO
A. KARTTUNEN**

KOLMIKANTA, KOSULA
Puh. (971) 753 141

Hauskaa Joulua

**TUUSNIEMEN KIINTEISTÖHOITO JA
ISÄNNÖINTI M. TOIVANEN KY**

Russellahdentie 10, puh. (971) 741 229, 949 375 314

TUUSJÄRVEN KAUPPAKEDAS

71210 TUUSJÄRVI
PUHELIN 751 102

*Hyvää Joulua ja
Onnea Uudelle Vuodelle*

**KYLÄKAUPPA
SIRKKA JA MATTI KOPONEN**
71260 JUURIKKAMÄKI

Toivotamme asiakkaillemme
Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta 1990

Kiitämme kuluneesta vuodesta

Kosulan Talouskauppa
Pirkko ja Paavo Savolainen

TÄYDELLINEN KUKKA-, HAUTAUS- JA PITOPALVELU

PALVELEMME: MA—PE kello 8.30—17.00
LA—SU kello 8.30—17.00
Tarvittaessa muunakin aikana.

TUUSKUKKA JA HAUTAUSPALVELU
IRJA TOIVILA puh. 741 343. Sama myös kotiin.

HYVÄÄ JOULUA JA
ONNEA VUODELLE 1990

K-kyläkauppa
JORMA KOKKARINEN
KOSULA

PAAKKILAN KYLÄKAUPPA
Puhelin 754 144

TERVETULOA OSTOKSILLE

Kellot, Korut,
Lahja- ja
Palkinto-
esineet
Edullisesti

KELLO JA FOTO
K. KANTELL

KAAVI p. 662 150 TUUSNIEMI p. 741 093

Valokuvapalvelu,
Muoto-, Lapsi-,
Perhe-,
Hää-, Hauta-
jais- ym.
kuvat.
Passikuvat heti.

MENOSSA MUKANA

Valokuvausalan erikoisliike

TUUSFOTO

Tuusniemi p. (971) 741 256. Kaavi p. (971) 662 787.

- KODINKALUSTEET • KOMEROT • MATOT
- VALAISIMET • PATJAT JA VAAHTOMUOVIT
- PEILIT • RULLA- JA SÄLEVERHOT (+asennus)

TUUSKALUSTE
TUUSNIEMI, PUH. 741 451

Herkkuja arkeen ja juhlaan

PIKKU-PUOTI
A. KOLARI

Tuusniemi, puh. (971) 741 312, kotiin 741 425

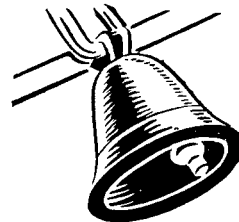
KVL

KUNTALAISEN PARHAAKSI

KUNNALLISVIRKAMIESLIITTO KVL -
KOMMUNALTJÄNSTEMANNAFÖRBUNDET KTF r.y.

KOILLIS-SAVON VIRAN- JA
TOIMENHALTIJAT RY.

*Toivotamme
jäsenille perheineen
Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

TURVALLISTA JOULUA

 LÄHIVAKUUTUS

TUUSNIEMI
Puh. 741 921

METSÄNOMISTAJA TUUSNIEMELLÄ!

- leimaus
- luovutusmittaus
- metsänviljely
- metsänlannoitus
- metsäalan koulutus ja neuvonta
- puukaupan avustus
- metsätalouden suunnittelu
- taimikonhoito
- pystypuun karsinta

PALVELUKSESSASI

**TUUSNIEMEN
METSÄNHOITOYHDISTYS**

PL 9, 71201 TUUSNIEMI
Puh. (971) 741 142

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

**KAMPAAMO
PIRKKO PÄÄKKÖNEN**

Keskitie, Tuusniemi, puh. 741 051

Parturi-Kampaamo

PIRJO MIETTINEN

Os. Vanha kunnanvirasto, puh. 741 790

Diplomi-kosmetologi

RIITTA NÄRVÄNEN

Keskitie, Tuusniemi, puh. 741 058

Kasvo- ja jalkahoidot, hierontaa, korvien reititystä ym.

TUUSNIEMEN APTEEKKI

Puhelin 741 228

*Toivotamme ystävillemme ja tuttavillemme
Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

JUURIKKAMÄEN KALASTUSKUNTA
OHTAANNIEMEN KALASTUSKUNTA
TUUSNIEMEN KALASTUSKUNTA
UKONLAHDEN KALASTUSKUNTA
SUSIMÄEN ERÄNKÄVIJÄT ry
OAY:n TUUSNIEMEN PAIKALLISOSASTO
SPR:n ELÄKELÄISTEN KERHO
TUUSNIEMEN MARTAT
TUUSNIEMEN MIESTENKERHO
TUUSMARIT
TUUSNIEMEN MIESLAULAJAT
ETELÄ-TUUSNIEMEN KYLÄTOIMIKUNTA
TUUSNIEMEN MANTTAALIKUNTA
LIUKONPELLON MAAMIESSEURA
TUUSNIEMEN
MAA- JA KOTITALOUSNAISET
TUUSNIEMEN MAATALOUSSEURA
TUUSNIEMEN TUOHISET
TUUSNIEMEN VESAISET ry
TUUSNIEMEN KOKOOMUS
TUUSNIEMEN MAATALOUSSÄÄTIÖ
MAATALOUSTUOTTAJAIN
TUUSNIEMEN YHDISTYS
Naistoimikunta, Nuoret Tuottajat
TUUSNIEMEN TEMPAUS ry
TUUSNIEMEN
RINTAMAMIESVETERAANIT ry
TUUSNIEMEN SOTAINVALIDIT ry
TUUSNIEMEN SOTAVETERAANIT
TUUSNIEMEN YRITTÄJÄT
TUUSNIEMEN POHJOLA-NORDEN ry
ELÄKELIITON
TUUSNIEMEN YHDISTYS
KOJANLAHDEN-RUSKILAN
KYLÄTOIMIKUNTA
JUURIKKAMÄEN ERÄ-POJAT ry
TUUSNIEMEN NUORISOLAUTAKUNTA
TUUSNIEMEN KULTTUURILAUTAKUNTA

Pirkko ja Esko Juntunen
Soili ja Eero Toikkanen
Elina ja Heikki Jahkonen
Marja-Leena Mäkelä
Ritva ja Lassi Heikkinen
Tuula ja Simo Korhonen
Eeva Issakainen
Eira Nupponen
Riitta ja Eero Hämeen-Anttila
Raija ja Antti Pohjolainen
Sirikka ja Armas Vellonen
Maija Karppamo
Elsa Hyvärinen
Alma ja Taavetti Miettinen
Hilkka ja Lauri Happonen
Aune Väisänen
Anja ja Mauno Soininen
Tuula ja Valto Holopainen
Liisa ja Kauko Süra
Tuula ja Kari Puustinen
Reetta ja Teuvo Voutilainen
Ritva ja Pekka Mikkonen
Raija ja Lassi Pekkarinen
Ritva ja Olli Miettinen
Leena ja Ahti Varis
Vieno ja Onni Ryytänen
Anja ja Martti Kähkönen
Raili ja Tauno Soininen
Pauli Räsänen
Kaarina ja Olavi Hakkarainen
Edit Tolvanen
Aino Korhonen
Vieno Pantsar
Kaisa ja Esko Hyvärinen
Mikko ja Liisa Pajulahti
Aune Iivanainen
Elina ja Aimo Junkkari
Anna-Liisa ja Eino Happonen
Tuulikki ja Veikko Keränen
Sinikka ja Mauno Ikonen
Liisa ja Pentti Leppänen
Aino Turunen

